

अथ प्रथमं शिक्षापत्रम् ।

सदोद्विग्नमनाः कृष्णदर्शने क्लिष्टमानसः ॥

लौकिकं वैदिकं चापि कार्यं कुर्वन्ननास्थया ॥ १ ॥

निरुद्धवचनो वाक्यमावश्यकमुदाहरन् ॥

भनसा भावयेन्नित्यं लीलाः सर्वाः क्रमागताः ॥ २ ॥

सेवापि कायिकी कार्या निरुद्धेनैव चेतसा ।

दैहिकं कर्मनिखिलं प्रभुसेवोपयोगिनाम् ॥ ३ ॥

यथोपकरणादिनां रक्षा तद्वद्विधीयताम् ।

भार्यादिष्वनुरागोऽपि सेवाहेतुक एव हि ॥ ४ ॥

प्रातिकूल्ये यथा त्यागः प्रभवसंबन्धीवस्तुनः ॥

धनेषु निस्पृहः सेवोपयोगित्वेन रक्षणम् ॥ ५ ॥

विवाहादिषु कार्येषु बध्वाः सेवार्थमानसः ।

भगवत्संगिसंगोपि स्वप्राणप्रेषुवार्तया ॥ ६ ॥

वियोगानुभवं कुर्वन् सेवाऽनवसरे पुनः ।

मूर्तौ भगवतो दृष्टिर्भाव्या तत्तस्य दर्शनम् ॥ ७ ॥

स्पर्शस्तत्रैव भावेन सर्वास्तत्रैव तत्क्रियाः ।

भावात्मनो ह्यनुभवः सर्वो भावेन नान्यथा ॥ ८ ॥

हृदयास्यात्यशुद्धत्वान्न तत्रावेशसंभवः ।

स्वमूर्तावतिशुद्धायामाविश्यानुभवं हरिः ॥ ९ ॥

यावत्साधनसंपत्तिः कारयत्यखिलाग्निजान् ।

शुद्धं विधाय हृदयं पश्चात्तत्राविशेत्स्वयम् ॥ १० ॥

दत्त्वा दैन्येन संतुष्टो नित्यं देहमलौकिकम् ।

स्वयं प्राविश्य भावात्माऽनुभवं कारयेत्स्वकम् ॥ ११ ॥

एवं विधं फलं नित्यं चिन्तयन् चेतसा सदा ।

कुर्यादित्यादरं कृष्णसेवायामेव सर्वथा ॥ १२ ॥

साक्षात्परोक्षरूपत्वात् सेवा पूर्वविलक्षणाः ।

यथा गायन्त्य इत्यत्र भावः शबलितो मतः ॥ १३ ॥

तदुत्तरं यथा भावः केवलो विरहात्मकः ।

फलं तथैव चात्रापि फलता केवलस्य हि ॥ १४ ॥

फलाशयां फलं कृष्णवदनं हृदि चिन्त्यताम् ।

फलं कृष्णः सदानन्दो भक्तभावात्मकत्वतः ॥ १५ ॥

न तत्र ज्ञानसंबन्धो यतोऽत्रापि न वै चित्तिः ।

सच्चिदानंदरूपस्तु प्रसिद्धः पुरुषोत्तमः ॥ १६ ॥

पूर्वावस्था फलं कृष्णः केवलश्चोत्तरो मतः ।

तस्यैवास्यं कृपापूर्णः प्रभुः श्रीवल्लभाभिधः ॥ १७ ॥

तदाश्रयः सदा कार्यो मनोवाक्कायवृत्तिभिः ।

स्वकीयता तदीयेषु तद्भिन्ने भिन्नता मता ॥ १८ ॥

तदीयेषु च तद्बुद्ध्या भरः स्थाप्यो विशेषतः ।
यथा दूतीषु भवति विषयिणां मतिस्तथा ॥१९॥

धनं गृहं यथा कृष्णे तथा भक्तिस्थितेऽपि च ।
विनियोक्तव्यमेवं हि प्रभोर्भावो भविष्यति ॥२०॥

तदीयाश्चेत्स्वतस्तुष्टास्तुष्टः कृष्णो न संशयः ।
तदीयास्तु निजाचार्यचरणैकपरायणाः ॥२१॥

अनन्यभजनास्तुष्टाः कामलोभविवर्जिताः ।
निरपेक्षा विरक्ताश्च सर्वभूतहिते रताः ॥२२॥

निर्मत्सराः कृष्णसेवाकथादिविहितादराः ।
एवंविधास्तदीयाश्चेत्संगादपि विशेषतः ॥२३॥

सर्वथा शुद्धभावानां स्वीकृतानां कृपालुना ।
सर्वं श्रीवल्लभाचार्यप्रसादेन भविष्यति ॥२४॥

धृति श्रीहरिदास विरचितं प्रथमं शिक्षापत्रं संपूर्णम् ॥ १ ॥

द्वितीयं शिक्षापत्रम् ।

यशोदोत्संगलालितः कचग्रथितवेणिकः ।
मुक्ताफललसद्भालश्चलत्कुटिलकुंतलः ॥१॥
मुक्ताफलावलिभालप्रांतकर्णविभूषितः ।
कस्तूरिकातिलकयुग्ं भालभूषातिसुदरः ॥२॥
काश्मीररागविलसत्कपोलद्वयचित्रितः ।
स्फुरच्छ्रुतियुगप्रातकुंडलद्युतिमंडितः ॥३॥
चिबुकांतलसद्वज्रभूषः सांजनलोचनः ।
नयनप्रांतविलसन्मषीबिंदुसुशोभनः ॥४॥
लालामिषाधररसस्रवणज्ञानबोधकः ।
बाल्यभावाऽतिसुलभरसबोधनतत्परः ॥५॥
मुखांबुजनिजांगुष्ठप्रवेशनपरायणः ।
भक्तिप्रविष्टस्य गतिक्रियाशक्तिविबोधकः ॥६॥
ग्रीवालग्नलसन्मुक्ताफलमालविभूषणः ।
तदुत्तरलसत्स्वर्णमणिमालातिमोहनः ॥७॥
उरःस्थललसत्स्वच्छवक्रवैयाघ्रभूषणः ।
मुक्ताफलस्वर्णमालायुततुंदिलितोदरः ॥८॥
बाहुमध्यलसद्भ्रतनजटितांगदसुंदरः ।
पटगुच्छलसत्स्वल्पकरकंकणभूषणः ॥९॥

दशांगुलिलसद्रत्नजटितोत्तममुद्रिकः ।
 किंकिणीपटगुच्छातिविराजितकटिस्थलः ॥१०॥
 सन्नूपुरपदन्यासध्वनिमोहितगोपिकः ।
 दिगंबरो नखविधुज्योत्स्नाजितनिशापतिः ॥११॥
 स्वरूपप्रतिबिंबैकदृष्टिहास्यमुखांबुजः ।
 पंकांगरागरुचिरः सदासुग्धशिरोमणिः ॥१२॥
 लीलान्यज्ञानरहितः सर्वलीलाविचक्षणः ।
 कंदर्पकोटिलावण्यो मानिनीमानदर्पहा ॥१३॥
 स्वगोपिकागूढचौरः कृतसंकेतगोपनः ।
 परमानंदसंदोहः सदा दुःखविवर्जितः ॥१४॥
 असमक्षो दुःखितानां प्रपंचसुखिनामपि ।
 दयानिधिर्मुग्धभावः स्वीयवाक्यैककारकः ॥१५॥
 प्रपंचनाशनःस्वीयनिरोधकृतितत्परः ।
 बालभावग्रहपरः क्षणक्षणविचक्षणः ॥१६॥
 क्षणं क्लृब्धः क्षणं हृष्टः स्वल्पवस्तुषु तोषितः ।
 स्वकीयहृदयाभिज्ञस्तदन्यज्ञानवर्जितः ॥१७॥
 गूढलीलापरो भक्तगूढभावरसात्मकः ।
 सेवनीयः सावधानैर्विपरीतगतिक्रियः ॥१८॥
 श्रीमदाचार्यकृपया तिष्ठति स्वगृहे हरिः ।
 एवंविधः सदा हस्ते योगिनः पारदो यथा ॥१९॥
 चिन्तनीयोऽनवसरे सेवायाः सर्वथा धियाः ।
 यतो निरोधसंसिद्धिः सेवया हार्दया भवेत् ॥२०॥

इति श्रीहरिदास विरचितं द्वितीयं शिक्षापत्रं संपूर्णम् ॥

तृतीयं शिक्षापत्रम् ।

निधि प्राप्तः सुसंरक्ष्यो दुःसंगादिकतः सदा ।
त्यत्वाऽपि लोकसंकोचं यथा वह्निर्जलादपि ॥१॥
बह्निवद्भगवद्भावः सत्संगव्यवधानतः ।
नाशयेन्संसृतिं यद्वत्पात्रव्यवहितं जलम् ॥२॥
जलबल्लौकिकं प्रोक्तं साक्षात्तन्मेलनेन च ।
मूलतः नाशयेद्भावं यथा वैश्वानरं जलम् ॥३॥
अतः सदैव भेतव्यं लौकिकासक्तितो जनैः ।
सत्संगमग्रतः कृत्वा नाशनीया न चान्यथा ॥४॥
सतां परोक्षे सत्संगजातभावो विभाव्यताम् ।
तद्विरुद्धवचो नैव माननीयं सतां क्वचित् ॥५॥
भरतस्यापि दुःसंगे जाता हरिणजातिता ।
केवलं कलिदोषाभिभूता अपि जनाः स्वतः ॥६॥
तत्संगनितैर्नैव भवितव्यं विशेषतः ।
अथवा सर्वतो मौनं तदभावे विधीयताम् ॥७॥
यो वदत्यन्यथा वाक्यमाचार्यवचनाज्जनः ।
संसृतिप्रेरको वापि तत्संगो दुष्टसंगमः ॥८॥
यश्च कृष्णे रतिं नित्यं बोधयत्यप्रयोजनम् ।
निरपेक्षः सात्त्विकश्च तत्संगः साधुसंगमः ॥९॥

ध्वं निश्चित्य सर्वेषु स्वीयेष्वन्येषु वा पुनः ।
 महत्कुलप्रसूतेषु कर्तव्यः संगनिर्णयः ॥१०॥
 श्रीमदाचार्यचरणे मतिःस्थाप्या सदा स्वतः ।
 तत एव स्वकीयानां सिद्धिः कार्यस्य सर्वथा ॥११॥
 अवैष्णवत्वं मन्तव्यं तद्विरुद्धजनेष्वपि ।
 जीवेषु दोषवत्स्वेवं तथा तत्साम्यवस्तुषु ॥१२॥
 श्रीकृष्णः श्रीमदाचार्यस्तथा श्रीविठ्ठलेश्वरः ।
 तथा लीलास्थसामग्रीर्नैतत्साम्यं कदाचन ॥१३॥
 यदस्माभिः पुरा प्रोक्तं तच्चित्ते स्थाप्यतां सदा ।
 न कुत्रापि च वक्तव्यं सांप्रतं विमुखा जनाः ॥१४॥
 सांमुख्यबोधनं नैव जायते बाह्यधर्मतः ।
 एकोऽपि दोषः सुदृढः सर्वे नाशयति ध्रुवम् ॥१५॥
 अस्माभिरेव लिखितं निरपेक्षैः स्वभाषतः ।
 स्नेहेन सर्वथा चित्ते धीयतां यदि रोचते ॥१६॥
 इति श्रीहरिदास विरचितं तृतीयं शिक्षापत्रं संपूर्णम् ॥

चतुर्थं शिक्षापत्रम् ।

प्रभोर्धमाः श्रुतौ प्रोक्तास्तथा भागवतेऽपि च ।

अप्राकृताः स्वरूपैकनिष्ठा भिन्ना न रूपतः ॥१॥

कर्तृत्वसर्वरूपत्वसर्वाधारत्वमुख्यकाः ।

व्यापकत्वविरुद्धात्मधर्माद्याः श्रुतिरूपिताः ॥२॥

पेश्वर्याद्या अंतरंगधर्मा भागवते तथा ।

तेऽपि स्वरूपभेदेन मर्यादापुष्टिभेदतः ॥३॥

सर्वेऽपि च विभिद्येत इति श्रीमत्प्रभोर्वचः ।

अतोऽत्र पुष्टिमार्गीयमंतरंगं विशेषतः ॥ ४ ॥

विरुद्धधर्माश्रयत्वं स्वसुखाय विचारयेत् ।

प्रभुः कुमार एवास्ति ब्रजे मातृपदांकगः ॥५॥

श्रीभागवतवाक्येन कौमारं जहतुर्व्रजे ।

व्याख्यातं च तथैवाऽस्मदाचार्यैर्विवृतावपि ॥ ६ ॥

ब्रज एव कुमारश्च कुमारीभावविद्धरिः ।

एकादश समास्तत्र गृहार्चिः सबलोऽवसत् ॥ ७ ॥

एतद्वाक्यं मिश्ररूपं कुमारः केवलो हरिः ।

सामर्थ्येऽपि तथैवास्ति यतो गोप्यः कुमारिकाः ॥ ८ ॥

एवं सतीदृशे रूपे रासलीलादिरूपणम् ।

विरुद्धधर्माश्रयत्वबोधायैव हि युज्यते ॥९॥

इदं हि पुष्टिमार्गीयं तदेव ज्ञायते बुधैः ।
 गीतगोविंदाद्यपद्येऽप्येतदेव निरूप्यते ॥१०॥
 अन्यथा नन्दवचनं तादृशं युज्यते कथम् ।
 अतस्तु पुष्टिमार्गीयविरुद्धगुणसंश्रयः ॥११॥
 रसमार्गीयधर्मास्तु ते बोद्धव्या विचक्षणैः ।
 बालो रसिकमूर्खन्यः स्ववशोऽन्यवशः सदा ॥१२॥
 अभीतः सर्वथा भीतः सापेक्षो निरपेक्षकः ।
 चतुरोऽपि महामुग्धः सर्वज्ञोऽप्यज्ञ एव च ॥१३॥
 आत्मारामोऽपि गोपीनां सर्वदा रतिवर्धनः ।
 पूर्णकामोऽपि कामार्तो ह्यदीनो दीनभाषणः ॥१४॥
 स्वंप्रकाशोऽप्यप्रकाशो बहिष्ठोऽन्तः स्थितः सदा ।
 अस्वतंत्रः स्वतंत्रोऽपि समर्थो न तथापि च ॥१५॥
 एवं हि पुष्टिमार्गीयं विरुद्धं स्वगुणालयम् ।
 कृष्णं कृपालुं सततं शरणं भावयेद्दृढि ॥१६॥
 असाधनः साधनवानसाधुः साधुरेव वा ।
 शरणादेव निखिलं फलं प्राप्नोत्यसंशयम् ॥१७॥
 भक्तिमार्गं साधनं च फलं शरणमेव हि ।
 सर्वधर्मपरित्यागः स्वतंत्रं चेत्फलं हि तत् ॥१८॥
 परोक्षे शरणं तादृक् महापुरुषयोगतः ।
 कृपा चेत्तादृशानां हि तदा तद्व्यारकं भवेत् ॥१९॥
 तेषामपि तु पारोक्ष्ये तदुक्तैर्वचनैः स्वतः ।
 तत्प्रकाशितमार्गैकस्थितौ भवति सर्वथा ॥ २० ॥

ससारिणां सदा दुष्टसंगिनामन्नदोषतः ।

बहिर्मुखानां मत्तानां कुतो मार्गस्थितिर्भवेत् ॥ २१ ॥

तदर्थं श्रीमदाचार्यचरणांबुरुहाश्रयः ।

सदाविधेयस्तेनैव सकलं सिद्धिमेष्यति ॥ २२ ॥

तदाश्रयोऽपि मनसः संगभावेन चेत्सताम् ।

तोषभावेन शिथिलो यदि दैवाद्भविष्यति ॥ २३ ॥

तदास्माकं गतिः का वेत्येवं चिंतास्ति मे हृदि ।

लौकिकक्लेशसंबन्धो हर्यंगीकृतलक्षणम् ॥ २४ ॥

लोके स्वास्थ्यमिति श्रीमदाचार्यवचनामृतात् ।

तदीयैः स्वामिहार्दज्ञैस्तोषः कार्यस्तु तेन हि ॥ २५ ॥

अतो हि लौकिकः क्लेशो नांतरः क्रियतां क्वचित् ।

बाह्यतस्तु प्रकर्तव्यो ह्यौदासीन्यप्रसाधनात् ॥ २६ ॥

दुःखं दुःसंगजं चान्यल्लौकिकाभिनिवेशजम् ।

सत्संगाभावजं चापि तथा मार्गस्थितेरपि ॥ २७ ॥

तत्तु मत्प्रभुपादाब्जकृपया सर्वथा मम ।

तदीयानां च संगेन क्षणाद् दूरीभविष्यति ॥ २८ ॥

ते दुर्लभा इति मनः खिन्नं भवति नित्यदा ।

यदा प्रभुः कृपापूर्णः कृपायिष्यति दैन्यतः ॥ २९ ॥

तदाचार्यपदासक्तोस्तानुपस्थापयिष्यति ।

अस्माकं तु गतिनान्या श्रीकृष्णः शरणं मम ॥ ३० ॥

इति श्रीहरिदास विरचिते चतुर्थे शिक्षापत्रं संपूर्णम् ॥

पंचमं शिक्षापत्रम् ।

सदाविरहभावेन भावात्मा भाव्यतां हरिः ।
कृष्णो हृदयदेशस्थः स्वामिनीनां कृपानिधिः ॥१॥
अस्माकमतिभाग्येन तदास्यं वह्निरुद्गतः ।
अतः शीतलभावोऽस्मिन्मार्गे नैवोपयुज्यते ॥२॥
तापभवः परं दैन्यं प्रकाशयति सर्वथा ।
दैन्येन दयया दीनबंधुः प्रादुर्भवत्यसौ ॥३॥
तद्दैन्यं स्यात्स्वामिनीनां तापभावविभावनात् ।
तद्भावनां भवेदेव तापात्मचरणाश्रयात् ॥४॥
तदाश्रयस्य सिद्धिस्तु तद्व्ययपरिनिष्ठया ।
तन्निष्ठा सततं तादृक्कदीयजनसेवया ॥५॥
तदीया दुर्लभाश्चेत्स्युः श्रीभागवतसेवनम् ।
अथवा दैन्यभावेन स्मर्तव्यः सततं हरिः ॥६॥
अष्टाक्षरमहामंत्रो कर्तव्य इति निश्चयः ।
सर्वदा सर्वभावेन तेन सर्वं भविष्यति ॥७॥
अस्माकं न्यूनतैवासीन्मिलनं यदभून्नहि ।
पतावती हरिः कृष्णः पूरयिष्यति तामपि ॥८॥

भवद्भिर्नैव कर्तव्यंः क्षोभो मनसि सर्वथा ।
अस्मिन्मार्गे यथैवार्तिस्तथैव फलसन्निधिः ॥९॥
यथा कथंचित्कर्तव्यो व्यवहारो हि लौकिकः ।
अपकीर्तिभयात्तेन बुद्धिशैथिल्यसंभवात् ॥१०॥

इति श्रीहरिदास विरचितं पंचमं शिक्षापत्रं संपूर्णम् ।

षष्ठम् शिक्षापत्रम् ।

गृहभंगसमाचाराः श्रुताः श्रुतिविषयिता ।
तदर्थं लिख्यते किञ्चित्समाधानाय चेतसः ॥१॥
सदा यशोदातनुजो द्विभुजः सुद्विजद्वयः ।
सरोजास्यस्रवल्लालः स्मर्यतामार्यवंशजः ॥२॥
सर्वेश्वरश्च सर्वज्ञः कृष्णः सकरुणः सदा ।
असमर्थो ज्ञानशून्यो जीव इत्येव निश्चयः ॥३॥
तस्येच्छा त्रिविधा प्रोक्ता मूलवेदस्वभेदतः ।
मूलेच्छागृहीतानां नाऽन्यथा कुरुते फलम् ॥४॥
प्रवाह एव नियतस्तेषु कृष्णविचारितः ।
मर्यादया गृहितास्तु प्रवर्तयति कर्मणि ॥५॥
स्वरूपेण वृत्तानां तु स्वतः सर्वं करोति हि ।
तच्चित्तयैव हि व्याप्तः कृपालुः सर्वतो विभुः ॥६॥
निवर्तयत्यनिष्टेभ्यः स्वकीयान्करुणानिधिः ।
यदि जीवाः स्वभावेन निवर्तेरन्न ते स्वतः ॥७॥
अनिष्टमेव सर्वज्ञो वलाहरीकरोति हि ।
इष्टानिष्टविवेको हि जीवबुद्ध्या न जायते ॥८॥
अविद्यया गृहीतानामणूनां भ्रमसंभवात् ।
अत एव हि संसारं मन्यते सुखरूपिणम् ॥९॥

बाला इव करप्राप्तं सर्पमक्रीडनोचितम् ।
 पितेव सहजस्निग्धस्तन्निवर्तयते बलात् ॥१०॥
 यथा रुदन्ति ते बाला भ्रान्ताः संसारिणस्तथा ।
 अत एव हि सर्वज्ञः कृष्णः संसारमोचकः ॥११॥
 इत्येव रूप्यते नाम तथाविधमतः प्रभोः ।
 संसारवैरी धरणीं प्रति शेषो न्यरूपयत् ॥१२॥
 मन्यामहे वयं भ्रान्ताः कृष्णविस्मृतिकारणम् ।
 संसारमुत्तमं कृष्णस्तं कथं स्थापयेद्भरिः ॥१३॥
 एवं तदीयैर्मनसि निधेयः स्वप्रभोर्गुणः ।
 स्वस्मिन्नपि विनिश्चेयाः प्रभोरंगीकृतिधुत्वा ॥१४॥
 अत एवास्मदाचार्यैरुक्तं वरणलक्षणम् ।
 लोके स्वास्थ्यं तथा वेदे हरिस्तु न करिष्यति ॥१५॥

इति श्रीहरिदास विरचितं षष्ठं शिक्षापत्रं संपूर्णम् ॥

सप्तमं शिक्षापत्रम् ।

सदा श्रीगोकुलाधीशः स्मर्तव्यः सर्वथा जनैः ।

तदीयैर्मिलितैः सर्वदोषचिन्ताविचर्जितैः ॥१॥

न लौकिके मतिः कार्या भगवद्भावव्याधिका ।

लौकिकं वैदिकं चापि स्वयं साधयिता प्रभुः ॥२॥

इदानीमीदृशः कालः प्रतिकूलः समागतः ।

यथाकथंचित्स्वमनः स्थापनीयं पदाब्जयोः ॥३॥

सेवायां च मनः स्थाप्यं तत्साधकतयैष हि ।

गार्हस्थ्यार्थं विवाहोऽपि प्रयत्नः क्रियतां द्रुतम् ॥४॥

न भवेत्प्रायशो भोगे तदीयानां क्वचिन्मनः ।

तथापि चेद्भवेद् भोगो निवार्यः सर्वथैव हि ॥५॥

भावोऽत्र साधनं मार्गं प्रमेयं भगवान् हि सः ।

प्रमाणं कृष्णसेवादौ स एव च फलं पुनः ॥६॥

तस्मात्स एव सरक्ष्यो निधिरूपस्तु सर्वथा ।

एतद्विरुद्धं तत्सर्वं ज्ञात्वा ज्ञात्वा निवर्तयेत् ॥७॥

इति श्रीहरिदास विरचितं सप्तमं शिक्षापत्रं संपूर्णम् ।

अष्टमं शिक्षापत्रम् ।

ऐहिके पारलोके च सर्वसामर्थ्यसंयुतः ।
स एव गोकुलाधीशश्चित्तनीयः सदा हृदि ॥१॥
विश्वासस्तत्र कर्तव्यो भद्रमेव विधास्यति ।
स्वदोषादेव तत्रापि दोषस्फूर्तिर्यतो भवेत् ॥२॥
आर्तिः फलं साधनं च ब्रजाधिपतिसंगमे ।
अतः सदा तदर्थैव स्थीयतां तत्कृपायुतैः ॥३॥
अन्याश्रयो महानेव बाधको भीयतां ततः ।
तत्क्षणेनैव तच्चेतो विमुखं वै विधास्यति ॥४॥
तदीयेषु सदा स्थेयं सद्भावेनैव सर्वथा ।
त एव भक्तिमार्गस्य सहायत्वे नरूपिताः ॥५॥
अस्माकं तु तदीयानां प्रसंगोऽपि सुदुर्लभः ।
चेतोऽपि साधनाभावाद्धिमुखं तिष्ठति स्वतः ॥६॥
गतो हि भगवद्दासः स्वकार्याय विदेशके ।
ब्रजपालोऽपि चलितेस्तेन मे दुःखितं मनः ॥७॥
मयि यद्यपि नास्त्येव किञ्चित्तत्कृपया पुनः ।
यदस्ति तदपि स्वीयं साधनाभावतो गतम् ॥८॥
ऐतादृशेऽर्थे संप्राप्ते स ह्रिः शरणं मम ।
ऐहिके पारलोके च नैश्चित्यं तत एव नः ॥९॥

कदाचिन्मिलनं चेत्स्यात्सद्भाग्येन भवादृशम् ।
तदा को वेद चित्तस्य परावृत्तिः पुनर्भवेत् ॥१०॥
कियल्लेख्यं महार्चितासमुद्रो हृदि वर्तते ।
स्थितेऽपि शिरसि प्राणनाथे चित्तविभेदतः ॥११॥
इति श्रीहरिदास विरचितं अष्टमं शिक्षापत्रं संपूर्णम् ।

नवमं शिक्षापत्रम् ।

कदानिजपतिः कृष्णः स्वर्बिंबं दर्शयिष्यति ।

बद्धबर्हशिखं नीलकुंतलावरणाननम् ॥ १ ॥

भ्रूधनुः संधितशरं कस्तूरीचित्रकांकितम् ।

इंद्रीवरदलाद्द्वैर्व्यविशालनयनद्वयम् ॥ २ ॥

मौक्तिकाभरणालंबिसुनासं सरसाधरम् ।

तिरेखकंठविलसत्कण्ठाभरणभूषितम् ॥ ३ ॥

प्रफुल्लगल्लयुगलं चिबुकाभरणान्वितम् ।

सुवर्णसूक्ष्ममणियुक् वनमालाविराजितम् ॥ ४ ॥

उरःस्थललसत्स्वच्छवक्रवैयाघ्रबाहुजम् ।

इत्नव्यवहितस्थूलमुक्तामालांचितोदरम् ॥ ५ ॥

सुवर्णकृत्रिममणिस्थूलमालातिशुंदरम् ।

गुंजाफलमहन्मालालसदूरुयुगांतरम् ॥ ६ ॥

अनेकरत्नजटितकरकंकणभूषणम् ।

बाहुमध्यलसत्स्वर्णनिर्मितप्रथितांगदम् ॥ ७ ॥

अनेकपुष्पतुलसीवनमालातिलालितम् ।

विचित्रवर्णविलसत्कटिवासोविराजितम् ॥ ८ ॥

कटिभावज्ञापिकातिकिंकिणीरवशोभितम् ।

पदद्वयगतस्वर्णमणिनूपुरमंडितम् ॥ ९ ॥

नखचंद्रप्रकाशैकप्रकाशितजगत्त्रयम् ।
 पीतांबरोत्तरीयेषच्चलदंचलसुंदरम् ॥ १० ॥
 प्रदर्शितशिरोभेदं चलन्मकरकुण्डलम् ।
 नृत्यन्तं नयनानन्दं नितांतरतिसंप्रदम् ॥ ११ ॥
 नितंबिनीवृंदवर्तिरसानुभवलोलुपम् ।
 बिहरंतं विशेषेण रासलीलापरायणम् ॥ १२ ॥
 त्रिभंगललितं वेणुकलितं भुजयोरपि ।
 वृंदावनैकफलितं वलितं स्वजनैः सह ॥ १३ ॥
 वादयंतं मुरलिकां माहयन्तं मनःसताम् ।
 जगज्जडं प्रकुर्वन्तं रोधयन्तं च भक्षणम् ॥ १४ ॥
 पशूनां पक्षिणां चैव मौनसंप्रादकं तदा ।
 तरूणामंतरानंदमधुधारैकवार्षुकम् ॥ १५ ॥
 हरंतं ब्रजभूतापं पदस्थापनतस्तथा !
 यमुनातीरमात्रैकजलक्रीडाकृतिप्रियम् ॥ १६ ॥
 रसात्मकरसात्मस्वभक्तवृंदसमन्वितम् ।
 निजानुभवसंवेद्यं प्रकटं तं क्षणे क्षणे ॥ १७ ॥
 विरहे युगपत्सर्वनिजलीलानुभावकम् ।
 साकारानंदरूपेण ब्रजभक्तहृदि स्थितम् ॥ १८ ॥
 एवं दिदृक्षा सततं स्थापनीया निजे हृदि ।
 सैवास्माकं प्रेमभावोऽन्यरागविनिवर्तकः ॥ १९ ॥

ततः स्यादातिरिक्ता गंहदैहिकबाधिका ।
 आसक्तिः सैव मार्गेऽस्मिन् गृहस्थास्वास्थ्यकारिका ॥ २० ॥
 परितापोदयस्तस्मात् सर्वविस्मृतिकारकः ।
 स एव व्यसनं यत्र प्रपञ्चस्फूर्तिनाशनम् ॥ २१ ॥
 एवं विधस्तु त्रिविधो भावो निःसाधनो मतः ।
 अतस्तु दुर्लभा लोके तत्प्राप्तिर्भजतां नृणाम् ॥ २२ ॥
 चक्रे करुणया कृष्णो भावात्माऽऽस्यं तथाविधः ।
 मूर्तिमद्भावसंबन्धात्तत्प्राप्तिरिति वेद यः ॥ २३ ॥
 प्रमेयबलतो नान्यत् साधनं तत्र भाव्यताम् ।
 अतः सर्वैः प्रकर्तव्यो निजाचार्यपदाश्रयः ॥ २४ ॥
 तदभावे न वै भावि फलमेतन्न संशयः ।
 अत एवास्मदीशेस्तु ग्रंथे श्रीवल्लभाष्टके ॥ २५ ॥
 स्वामिन् ! श्रीवल्लभेत्येतत्पद्येऽखिलमुदीरितम्
 तदाश्रयो न वचनैः किं तु तन्मार्गनिष्ठया ॥ २६ ॥
 मार्गनिष्ठा न स्वबोधैः किंतु तादृग्गुरुदीतैः ।
 गुरुदीतानि वाक्यानि न स्वतो ह्यनुवादतः ॥ २७ ॥
 अनुवादो न स्वबुद्ध्या किं तु मूलक्रमागतः ।
 अथापि तत्र चापेक्ष्यो दृढः स्वाचार्यसंश्रयः ॥ २८ ॥
 अतादृशेन गुरुणावगत्य निखिल जनः ।
 आश्रित्य च निजाचार्यान् सदानंदं सदा भजेत् ॥ २९ ॥

भजनं भावरूपस्य भावेनैवोपपद्यते ।

चेतस्तत्प्रवर्णं सेवा ह्यत एव निरूपिता ॥ ३० ॥

तस्यां तु विस्मृतिभाव्या जगतः सर्वथा ध्रुवम् ।

तदभावे मानसी तु सेवनान्नैव सिद्ध्यति ॥ ३१ ॥

तद्बाधकानीन्द्रियाणि विषया लौकिकी मतिः ।

प्रतिबंधस्तथोद्वेगो भोगोऽप्यत्रैव लौकिकः ॥ ३२ ॥

दुष्टान्नभक्षणं चापि ह्यसमर्पितभक्षणम् ।

असत्संगः सर्वथा हि भावबाधक इष्यते ॥ ३३ ॥

तस्मात्यक्त्वा दुष्टसंगं कृत्वा स्वाचार्यसंश्रयम् ।

तदीयजनसंसर्गे स्थित्वा मार्गे तथा गुरौ ॥ ३४ ॥

कृत्वा विषयवैराग्यं परितोषं त्रिधाय च ।

सदानन्दं सदानन्दं फलप्राप्त्यै सदा भजेत् ॥ ३५ ॥

इति श्रीहरिदास विरचितं नवमं शिक्षापत्रं संपूर्णम् ।

दशमं शिक्षापत्रम् ।

क्रौ वेद कीदृशः कृष्णाभिप्रायः स्वजने मतः ।
स्वानन्दसिद्धये रति निजार्तिं दर्शनादिषु ॥ १ ॥
संसाररागाभावाय लौकिकार्तिं तथा पुनः ।
मदाभावाय च स्वार्तिं शरीरार्तिं प्रयच्छति ॥ २ ॥
संगाभावाय बंध्वार्तिं देशार्तिं दैन्यसिद्धये ।
मोहाभावाय भगवान् साधनार्तिं ददाति हि ॥ ३ ॥
प्रारब्धभोजनार्थं वा परीक्षार्थं विलंबनात् ।
निर्वाहार्थं तथा वेदसाध्यार्थार्तिं प्रयच्छति ॥ ४ ॥
एवमार्तिप्रदानेऽपि परमानन्ददायिनः ।
समाश्रयो न मोक्तव्यो दृढः स्वाचार्यसंश्रयैः ॥ ५ ॥
स्वतः कृष्णः सदानंदो निजानन्दं प्रदास्यति ।
तदाशयैव स्थातव्यं सर्वैश्चातकपक्षिवत् ॥ ६ ॥
लौकिकार्तेरगणनं परमानन्दचित्तनात् ।
यथा न गणयेद्रोगी तिक्तभेषजभक्षणम् ॥ ७ ॥
अहितं निजभक्तानां विदधाति हरिर्न हि ।
समस्तानां सखा स्वीयभक्तानां न कथं भवेत् ॥ ८ ॥

इति श्रीहरिदास विरचितं दशमं शिक्षापत्रं संपूर्णम् ॥

एकादशं शिक्षापत्रम् ।

सर्वदा सर्वभावैकहेतुभूतेषु सर्वथा ।

श्रीमदाचार्यपादेषु स्थाप्यतां तन्मयं मनः ॥ १ ॥

तत एव कृतार्थत्वं निश्चयः क्रियतां हृदि ।

आसुरत्वं विनिश्चयमन्यत्तत्साम्यवादिषु ॥ २ ॥

श्रीकृष्णः सर्वदा स्मर्यः सर्वलीलासमविन्वतः ।

भक्तैकहृदयस्थायी सकलः पुरुषोत्तमः ॥ ३ ॥

गुणगानं तथा दुःखभावनं दैन्यमेव च ।

तथा त्यागः सिद्धदृशः कृत्यमेतच्चतुष्टयम् ॥ ४ ॥

गुणगानं भागवतात् सेवया दुःखभावनम् ।

तद्दैन्यभाववद्दैन्यं त्यागो विरहभावतः ॥ ५ ॥

एतच्चतुष्टयं सिद्धं यदि नान्यदपेक्षितम् ।

सर्वस्य मूलं सत्संगस्तदभावे न सिद्ध्यति ॥ ६ ॥

इति श्रीहरिदास विरचितं एकादशं शिक्षापत्रं संपूर्णम् ।

द्वादशं शिक्षापत्रम् ।

भावनीयं सदा चित्ते स्वामिनीजल्पितं मुहुः ।

तापक्लेशैरयं मार्गः श्रीमदाचार्यरूपितः ॥ १ ॥

दर्शनं देहि गोपीश ! गोकुलानन्ददायक ! ।

गोविन्द ! गोपवनिताप्राणाधिय ! कृपानिधे ! ॥ २ ॥

गोपाल ! पालितव्रज ! निजव्रजसुखांबुधे ! ।

परमानन्द ! नन्दादिरुचिरोत्संगलालित ॥ ३ ॥

सदानन्द ! निजानन्दसमुदायप्रदायक ।

दामोदर ! दयार्द्राद्र ! दीनानाथ ! दयापर ! ॥ ४ ॥

पुरुषोत्तम ! सर्वोत्तरुचिर ! प्रेमपूरित !

• अनङ्गरूपपरम ! प्रिय ! गोपवधूपते ! ॥ ५ ॥

व्रजावलम्ब सुकटे ! लम्बकेश ! कलानिधे ! ।

विरहार्तिहर ! स्वीयमनोहरणतत्पर ! ॥ ६ ॥

मनोविनोद ! भावाब्धे ! भाववद्भृदयस्थित !

चञ्चलीकृतचित ! स्वभावान्दोलितरूपधृक् ! ॥ ७ ॥

महामुग्ध ! सदादुग्धयानतत्परमानस ! ।

नयनीतालिस्रमुख ! पयोविन्दुयुताधर ! ॥ ८ ॥

अलकावृतवदन ! मदनाधिकसुन्दर ! ।

कपोलनिलसद्राग ! कस्तूरीतिलकांचित ॥ ९ ॥

मिजन्नूपूरशोभाढ्य ! नखभूषणभूषित ! !
 सघोषस्रक्षमसुकटिविलसत्क्षुद्रघंटिक ! ॥ १० ॥
 राजदहृदयवैद्याग्रनखभूषण ! भूषित ॥
 कंजलोचनलोलाक्ष ! विशालाक्ष विलक्षण ॥ ११ ॥
 दीनैकशरण स्वीयसर्वसामर्थ्यसंयुत ! ।
 ब्रजराजसुत ! स्वीयजननीकंठभूषण ! ॥ १२ ॥
 हा कृष्ण ! हा सदानंद ! हा वृन्दावनभूषण ! ।
 हा नंदराजतनय ! हा यशोदांकखेलन ! ॥ १३ ॥
 हा गोपिकेश ! हा नाथ ! हा गोकुलपुरंदर ! ।
 हाहा ब्रजजनार्तिघन ! हाहा निःसाधनाधिप ! ॥ १४ ॥
 हाहा नंदादिसर्वस्व ! हाहा ऽनंगनवांकुर ! ।
 हा निरालंबनालंब ! हाहांधलकुटि प्रिय ! ॥ १५ ॥
 एवमं विधानि सततंजलिप्तानि मुहुर्मुहुः ।
 अवगत्य च भावेन भावनीयान्यहर्निशम् ॥ १६ ॥

इति श्रीहरिदास विरचितं द्वादशं शिक्षापत्रं संपूर्णम् ।

त्रयोदशं शिक्षापत्रम्

कालः करालः समुपागतोऽयं मतिं सतां द्रागहरत् समस्ताम् ।

श्रीबलभाचार्यसमाश्रितानां यः कालकालः शरणं स एव ॥१॥

न सेवा न कथा नैव भावनं नापि संश्रयः ।

नित्यमुद्विग्नमनसा कथं कालः प्रयास्यति ॥२॥

सत्संगो दुर्लभो दुष्टसंगः संचितनादते ।

अनायासेन संसिद्धः का गतिर्मे भविष्यति ॥३॥

संग्राहयितुमखिलं तैः क्रीडयितुमेव च ।

शकलीकर्तुमधुना प्रभोर्बालचिकीर्षितम् ॥४॥

हा नाथ ! हा कृपानाथ ! गोपीनाथ ! दयानिधे ! ।

व्रजनाथ ! रमानाथ ! निजनाथ ! जगत्पते ! ॥५॥

गोकुलाधीश ! गोपीश ! व्रजाधीश ! व्रजप्रिय ! ।

व्रजानन्द ! निजानन्द ! गोकुलानन्द ! गोप्रिय ! ॥६॥

हा कृष्ण ! हा दयासिन्धो ! हा राधावर ! सुन्दर ! ॥

दीनेषु सततं श्रीमन्निजाचार्याश्रितेषु च ॥७॥

दुष्टेषु दोषपुष्टेषु भाग्यमुष्टेषु मत्प्रभो ! ॥

निःसाधनेषून्मतिषु दयां कुरु दयां कुरु ॥८॥

निवर्त्य सर्वतश्चेतो निरुध्य चरिते हरेः ।

हृदिकृत्य कृपावश्यं स्थायीतां सज्जनैः सह ॥९॥

अदृष्टदुःखितमुखोऽननुभूतसुखेतरः ॥

स्वदुःखितातिकृष्णः स कृष्णः शरणं मम ॥१०॥

अप्रदपरमानंदो निजानंदाश्रयस्थितः ।

स्वरूपानंददाता च स कृष्णः शरणं मम ॥११॥

इति श्रीहरिदासविरचितं त्रयोदशं शिक्षापत्रं संपूर्णम् ।

चतुर्दशं शिक्षापत्रम् ।

श्रीमत्प्रभुपदयुगले स्थाप्यं चेतश्चमत्कारि ।

तदनुग्रहणादेव हि भवति तदीयस्य सर्वतः सकलम् ॥१॥

अन्याश्रयस्तदीयैकपदाश्रयविरोधकृत् ।

प्रभोरुदासीनतायाः कारणं त्यज्यतां द्रुतम् ॥ २ ॥

असत्संगस्य च त्यागी भावबाधकता यतः ।

यथा व्याघ्रो बाधकः स्याच्छरीरादेः शरीरिणः ॥३॥

असत्संगस्तथा प्रोक्तः श्रीमदाचार्यपंडितैः ।

अध्यासः स्वशरीरादौ तदीयत्वप्रकारतः ॥४॥

विधाय सर्वथा भीतिं विधेयेतरयोगतः ।

सत्संगेन स्वमार्गेकनिष्ठत्वेन च सर्वथा ॥५॥

समर्पणाऽनुसंधानं विधेयं मिलितैः सदा ।

इदमेवाऽस्मदाचार्यमार्गे साधनमुत्तमम् ॥६॥

स्वाचार्यचरणद्वंद्वदृढाश्रयणमाहृतैः ।

विधेयं तेन सकलमस्मिन्मार्गे भविष्यति ॥७॥

इति श्रीहरिदास विरचितं चतुर्दशं शिक्षापत्रं संपूर्णम् ।

पंचदशं शिक्षापत्रम् ।

यदंगीकृतजीवानां न दुःखं लेशतोऽपि हि ।
सदानन्दः सदानन्दात्तत्स्मृतिः क्रियतां सदा ॥१॥
यो निजानतिसांतप्तान्स्वकृते वीक्ष्य विस्मितः ।
प्रादुर्भवत्यचिरतस्तत्स्मृतिः क्रियतां सदा ॥२॥
यः स्वतः सेवकानां हि पराश्रयनिवारकः ।
कृपासरित्पतिः कृष्णस्तत्स्मृतिः क्रियतां सदा ॥३॥
हृदयस्थः समस्तानां धुनोति विषयादरम् ।
दयादामोदरः श्रीमाँस्तत्स्मृतिः क्रियतां सदा ॥४॥
यः प्राणप्रेष्ठगोपीनां संगं गोपयति स्वतः ।
निलायनादिलीलाभिस्तत्स्मृतिः क्रियतां सदा ॥५॥
य उद्धवेन भक्तेन स्वस्वरूपमबोधयत् ।
गोपिकानां हृदयस्थस्तत्स्मृतिः क्रियतां सदा ॥६॥
यः स्वमाहात्म्यबोधाय प्रादुर्भावितवान्स्वयम् ।
प्रभुः श्रीवल्लभाचार्यास्तत्स्मृतिः क्रियतां सदा ॥ ७ ॥
यस्य स्मरणमात्रेण सकलार्तिविनाशनम् ।
तत्क्षणादेव भवति तत्स्मृतिः क्रियतां सदा ॥८॥

इति श्रीहरिदासविरचितं पंचदशं शिक्षापत्रं संपूर्णम् ।

पौडशं शिक्षापत्रम् ।

मदा स्वभक्तहृदयावासः स्वाचार्यभावितः ।

यशोदाऽतिप्रियः श्रीमान् नन्दसूनुर्वजेश्वरः ॥१॥

स्मरणीयो यथाशक्ति सेवनीयस्तथा पुनः ।

नादृशैः सह संगेन कथनीयश्च सर्वथा ॥ २ ॥

अहर्निशं ब्रजाधीशः प्रपंचास्मृतिसाधकः ।

स्वकीयपक्षपाती च निजासक्त्या निरोधकृत् ॥३॥

स्मरणीयः कृपापारावारो विदितरूपवान् ।

न एवास्मत्सर्वकर्ता चिन्ताणुरपि नो हृदि ॥४॥

मतामप्यसतां वाऽपि स्वकीयानां कृपानिभिः ।

करिष्यति स्वतः सर्वमतश्चिता न काऽपि हि ॥५॥

मत्संगाऽभावतो नित्यमसत्संगस्वभावतः ।

धर्तते विषयावेशैश्चक्राऽऽरूढेवमन्मतिः ॥६॥

नैतस्मिन्समये कोऽपि सहायो मम वर्तते ।

विना श्रीवल्लभाचार्यचरणांबुहहाश्रयात् ॥ ७ ॥

ततश्च्युता मतिः कालबलात् केवललौकिके ।

नित्यं स्थिता ततो भीतिर्भूयसी जायते हृदि ॥८॥

किंवा को वेद भगवान् करुणात्मा चिकीर्षति ।
न जाने तेन मे चेतः खिन्नं भवति सर्वथा ॥९॥

विशेषः प्रेमजित्पत्राद्बोद्धव्यः सकलोऽपि हि ।
अनेनैव वयं किञ्चित्स्वास्थ्यं मन्यामहे हृदः ॥१०॥

इति श्रीहरिदासविरचितं षोडशं शिक्षापत्रं संपूर्णम् ॥

सप्तदशं शिक्षापत्रम् ।

यदुक्तमस्मदाचार्यैर्गौणमुख्यविभेदतः ॥
त्यागो गृहधनादीनामथवा कृष्णयोजनम् ॥१॥
वैराग्यपरितोषादेरत्यागोऽपि निरूपितः ॥
तथा विषयभोगस्य त्यागोऽपि विनिबोधितः ॥२॥
तथा सत्संगमाऽत्यागः सर्वत्रैवं विशेषतः ॥
अन्थाश्रयपरित्याग उक्तो बाधकरूपतः ॥३॥
एवं निरूपितौ त्यागोऽत्यागौ सर्वत्र सर्वशः ॥
न जीवाः स्वबलार्त्तिकचित्कर्तुं शक्नुवन्ते स्वतः ॥४॥
अतः कथं भवेन्मार्गस्थितिर्जीवेषु सर्वथा ।
फलाशाऽपि कथं कार्या जनैस्तत्राऽस्थितौ पुनः ॥५॥
तथाऽपि श्रीमदाचार्यचरणाश्रयणादपि ।
अशक्यमपि यच्छक्यं तद्भवेत्सर्वथैव हि ॥६॥
यदि दुःसंगदोषेण न भवेच्छिथिलं मनः
यदि वा कालदोषेणाऽविश्वासाऽपि भवेन्न हि ॥७॥
“ अविश्वासो न कर्तव्यः ” इत्युक्तेः स तु बाधकः ।
अयमेवाऽस्य मार्गस्य मूलमाश्रयसाधकः ॥८॥
आश्रयेणैव सकलं सिद्धिमेति न संशयः ।
पृथक्शरणमार्गोक्तिरत एव प्रभोरपि ॥९॥

शरणस्थसमुद्धारकृतिविज्ञापनादपि ।
विवेकधैर्यभक्त्यादिसाधनाभाववादतः ॥१०॥
सन्मार्गविद्धिः सततं कृतप्रभुपदाश्रयैः ।
तदुक्तवाक्यभावार्थविभावनपरायणैः ॥११॥
यथाशक्तिस्वमार्गीयप्रभुसेवापरैरपि ।
विरुद्धकृतिसंदेहदाहनोद्योगतत्परैः ॥१२॥
निरंतरं स्वमार्गीयसतां संगसमन्वितैः ।
स्थेयं संसारविमुखैः स्वगुरुं प्रणतैरपि ॥१३॥
इति श्रीहरिदासविरचितं सप्तदशं शिक्षापत्रं संपूर्णम् ।

अष्टादशं शिक्षापत्रम् ।

कालः स्वकार्यं कुरुते न जानाति जनो यतः ।
प्रमाद्यति हरेः कार्यं स्वात्मकार्येऽतिविह्वलः ॥ १ ॥
केवलौदरिकत्वं तु तदीयानां न चोचितम् ।
न पूरयेत् किमुदरं सेवकानां कृपानिधिः ॥ २ ॥
क्षिता कापि न कार्येति प्रभुवाक्यं विदित्यताम् ।
अज्ञानिनो ज्ञातिनश्च यदि स्यात्समता कृतौ ॥ ३ ॥
तदा तु साधनाभावात् किं वृत्तं ज्ञानिनः फलम् ।
विरहेण हरिस्कृत्या सर्वत्र क्लेशभावनात् ॥ ४ ॥
लीलाऽतिरिक्तलृष्टौ हि निरानन्दत्वनिश्चयात् ।
यथाकथंचिद्दीप्तिस्मृत्य प्रपञ्चं हृदये न्यसेत् ॥ ५ ॥
कृष्णं गूढं सदानन्दं तथा लीलायुतं सदा ।
रसं स्वसमनामानं भक्तभावात्मके पुनः ॥ ६ ॥
यशोदोत्संगलालितं सुग्धभावसमावृतम् ।
प्रपञ्चवैरिणं बाधहेतुलौकिकनाशवम् ॥ ७ ॥
स्वप्रवेशाय कामादिसर्वदोषनिवारकम् ।
स्वार्थत्यक्ताखिलस्वीयपरमार्तिमहोत्सवम् ॥ ८ ॥
श्रीमदाचार्यहृदयशेषपर्यंकशायिनम् ।
अनन्तभावरुपात्मगोपीरमणतत्परम् ॥ ९ ॥

मधुपाऽऽलिजवोद्युक्तरोमालिसुविराजितम् ।

प्रसन्नवदनांभोजं करुणारसवद्दशम् ॥ १० ॥

बहिर्निपिच्छशिरोभूषं शृंगाररसरूपिणम् ।

एवंविधानंतगुणं विधाय हृदये सदा ॥ ११ ॥

तस्य सेवां प्रकुर्वीत यावज्जीवं स्वधर्मतः ।

न फलार्थं न भोगार्थं न प्रतिष्ठाप्रसिद्धये ॥ १२ ॥

श्रीमदाचार्यमार्गेण नान्येनापि कदाचन ।

न कल्पितप्रकारेण न दुर्भाषसमन्वयात् ॥ १३ ॥

तत्त्वं विदित्वा परमं यशोवोत्संगलालितम् ।

श्रीमदाचार्यतत्पुत्रान् हित्वास्मत्स्थामिनीरपि ॥ १४ ॥

तत्तुल्यबुद्ध्या नाशः स्यात्सर्वथेति विनिश्चयः ।

एतावती सती शिक्षा संक्षिप्ता भ्रियतां हृदि ॥ १५ ॥

अन्येऽपि चोपदेष्टव्या यदि स्युरधिकारिणः ।

मिलंति स्वेच्छया श्रद्धायुताः प्रकृष्टाग्निं संसदा ॥ १६ ॥

जीवतत्परता सिद्धौ कृपालुस्तेषु नृण्यति ।

यथा विषयिणां तोषो वृत्तिफासु तथा हवेः ॥ १७ ॥

इति श्रीहरिदासविरचितं अष्टादशं शिक्षापत्रं संपूर्णम् ।

एकोनविंशं शिक्षापत्रम् ।

इदानीं वर्तते कालः कसालः कलिरीदृशः ।
यस्मिन्निवश्यति मतिः सतामपि कुसंगतः ॥ १ ॥

सत्संगो दुर्लभो यत्र सततं सत्प्रसंगतः ।
कथा कृष्णचरितैकयुता नित्यं भवति हि ॥ २ ॥

निजाचार्यपदांभोजसेविनस्तु सुदुर्लभाः ।
अदंभिनः कृष्णसेवाकथाचितनतत्पराः ॥ ३ ॥

अहं तु सर्वथा नित्यं तथा सत्संगवर्जितः ।
क्लिश्यामि मनसा नूनं निरानन्देन नित्यशः ॥ ४ ॥

बाष्पनिःसरणोपायं न पश्यामि महीतले ।
को वा मदीयहृदयदुःखं दूरीकरिष्यति ॥ ५ ॥

ब्रजवासस्तथा श्रीमद्यमुनादर्शनं गतम् ।
दूरे गोवर्धनदृशिर्दूरे तन्नाथदर्शनम् ॥ ६ ॥

विषयाक्रांतितो दूरे भगवद्भाषणततिः ।
देशान्तरस्थितस्याऽद्य दूरे संगः सतामपि ॥ ७ ॥

तदभावात्कथा दूरे ततो विमुक्ता इह ॥
एवंविधस्य सततं श्रीकृष्णः दृष्टव्यः मम ॥ ८ ॥

को वेद कृष्णः किं कर्ता न जानेऽहं कृपानिधिः ॥

तथापि श्रीमदाचार्यशरणं करवै मनः ॥ ९ ॥

विशेषः प्रेमजित्पत्राद्बोद्धव्यः सर्ववृत्तयुक् ।

अनेन केवलेनैव किञ्चित्स्वस्थं मनो मम ॥ १० ॥

इति श्रीहरिदास विरचितं एकोनविंशं शिक्षापत्रं संपूर्णम् ।

विंशतितमं शिक्षापत्रम् ।

सैमाचाराऽवगत्यैव संतोषो जनितो महान् ॥
सदोषेपि हरिर्जीवेऽनुग्रहं कुरुते स्वतः ॥ १ ॥
प्रमेयबलमासाद्य किमसाध्यं तदा भवेत् !
अतः प्रथमदोषाणां चिन्ता नैव विधीयताम् ॥ २ ॥
संजातभगवद्भावमपश्यमिव सद्गुणम् ।
लोकोन्निदाभवं दुःखं न धर्तव्यं हि मानसे ॥ ३ ॥
अग्रे तु सावधानत्वं विधेयं सर्वथा पुनः ॥
दुःसंगादिमहादोषा नाशयन्त्येव तत्क्षणम् ॥ ४ ॥
असज्जनकृतानिदा तुष्ट्यै सत्त्वविनिश्चयात् ॥
यतस्तेषां न रोचन्ते संत एव हि सर्वथा ॥ ५ ॥
मार्गविश्वासरहिताः सर्वदोषैकदृश्यः ॥
यतो नमैव हि हरिः सर्वदोषनिवर्तकम् ॥ ६ ॥
तदपि श्रीमदाचार्यवदनाम्बुजनिःसृतम् ॥
तत्प्रकाशितमार्गस्य सर्वसंपादनश्रमम् ॥ ७ ॥
ततोऽपि ब्रह्मसंबन्धः सर्वदोषनिवर्तकः
निर्दोषाऽऽनदसेवाऽपि दोषाऽभावप्रसाधिका ॥ ८ ॥
गुणगानं तु सर्वेषां दोषाणां विनिवारकम् ॥
गुणगाने ज्ञानमार्गादुत्कर्षः प्रभुणीदितः ॥ ९ ॥

ज्ञानं सकलदोषाणां दाहकं परिकीर्तितम् ।
 तथापि न प्रभोः प्रादुभावे यत्प्रतिबंधकम् ॥ १० ॥
 तन्निवर्तयितुमशक्तमतो न्यूनं निरूपितम् ॥
 ततः स्वाचार्यसांनिध्यं क्षणाद्भावप्रदायकम् ॥ ११ ॥
 तद्दिदृक्षाऽऽर्तितापानां क्रमादेवेह संभवात् ॥
 तत् उत्तरभावस्य भावनं वह्निरूपतः ॥ १२ ॥
 क्षणेन दोषसंघस्य नाशकं सर्वथा मतम् ॥
 एवं भूते स्थिते मार्गे नूनं येषामभाग्यतः ॥ १३ ॥
 अविश्वासस्ततस्तेषां न गतिः कापि विद्यते ॥
 अतः स्वयं श्रुतं यद्वा भाग्याद् हृदि समागतम् ॥ १४ ॥
 तदेव हि दृढं स्थाप्यं सर्वथा जीवनाऽवधि ।
 नाल्पज्ञवचनाच्चाल्या बुद्धिरापातसुंदरात् ॥ १५ ॥
 सत्त्वनिश्चयतः संगः साधको नहि संशयात् ।
 यत्र वै विपरीतैव कृतिस्तत्र भ्रमः कथम् ॥ १६ ॥
 तत्र भ्रांताः परं मूढास्तत्संगः खलु बाधकः ॥
 अतः सत्संगसहितस्तिष्ठेत्सर्वत्र सर्वदा ॥ १७ ॥
 सेवां कुर्वन्सदाचारो धर्ममार्गस्थितोऽपि च ।
 अविरुद्धवचो वक्ता ह्यविरुद्धकृतिप्रियः ॥ १८ ॥
 स्वाचार्यमात्रवाक्यैकनिष्ठः सततभावुकः ।
 तदीयजनसंसृष्टः सर्वसंगविवर्जितः ॥ १९ ॥
 इति श्रीहरिदासविरचितं विंशतितमं शिक्षापत्रं संपूर्णम् ॥

एकविंशतितमं शिक्षापत्रम् ।

भक्तिमार्गस्तिरोभूतस्तथा संगः सतामपि ॥
ततो भावस्य शैथिल्यं तदभावेऽखिलं वृथा ॥ १ ॥
भक्तिमार्गीयताभावे क्रियामात्रं हि कर्मवत् ।
तत्रापि न मनः स्थैर्यं विक्षेपाद् व्यग्रहारतः ॥ २ ॥
व्यावहारोऽप्यसिद्धश्चेद्विशेषक्षोभको मतः ॥
तदभावे तु गार्हस्थ्यप्रकारैः सेवनं कुतः ॥ ३ ॥
व्यावृत्यभावपक्षस्तु बुद्ध्यदर्थात्सुदुर्लभः ।
बुद्धिदाढ्यं तु सततं निवेदनविभितनैः ॥ ४ ॥
तत्रापि सहभावस्तु सतामेव निरूपितः ।
ते दुर्लभा दुरगाश्च ततो बुद्धिर्न तादृशी ॥ ५ ॥
स्थितापि शीर्यते नित्यं पोषकाभावतो मम ।
खिन्नं च जायते चित्तं वार्ताश्रवणतोऽन्यथा ॥ ६ ॥
श्रुतोत्तमप्रकाराश्च भगवन्मानसा अपि ।
अस्मदीया लौकिकेषु प्रतिष्ठामात्र साधकाः ॥ ७ ॥
चित्तव्ययं प्रकुर्वति वृथा देहं च तद्रतम् ।
भगवन्मार्गनिष्ठा तु लोकनिष्ठाविरोधिनी ॥ ८ ॥

संसारवैरी कृष्णोऽपि मूढानेतानुपेक्षते ।

कालः सतामपि हरत्यसौ संप्रति सन्मतिम् ॥ ९ ॥

कालदोषनिराकर्ता न संगोऽस्ति सतामपि ।

अतः स्थेयं सावधानैः समस्तैर्मार्गवर्तिभिः ॥ १० ॥

इति श्रीहरिदासविरचितं एकविंशतितमं शिक्षापत्रं संपूर्णम् ।

द्वाविंशतितमं शिक्षापत्रम् ।

भावोऽत्र साधनं मार्गं प्रमेयं भगवान् हि सः ।
प्रमाणं कृष्णसेवादौ (सेवादिः) स एव च फलं पुनः ॥ १ ॥
तस्मात्स एव संरक्ष्यो निधिरूपस्तु सर्वथा ।
यत्तद्विरुद्धं तत्सर्वं ज्ञात्वा ज्ञात्वा निवर्तयेत् ॥ २ ॥
हरिकृष्णे यथापूर्वं स्नेहः स्थाप्यो विशेषतः ।
गोष्ठी च तादृशैः (तादृशी) कार्या ध्रुवमस्मत्प्रयत्नतः ॥ ३ ॥
एतस्यांतःस्थितिः प्रायः समीचीनावलोक्यते ।
नान्यच्च लौकिकं चित्ते विचार्यमिह सर्वथा ॥ ४ ॥
विशेषस्तु समग्रोऽपि भांडागारिकपत्रतः ।
विज्ञेयः सर्वथा शीघ्रं लिख्यतां तदुत्तरम् ॥ ५ ॥
इति श्रीहरिदासविरचितं द्वाविंशतितमं शिक्षापत्रं संपूर्णम् ।

त्रयोविंशतितमं शिक्षापत्रम् ।

भवंतः श्रुतिस्मिद्धांताः कथं मुह्यन्ति लौकिके ।

अलौकिके तु चिन्ता या विषयाऽभावतो न सा ॥ १ ॥

यतः सर्वसमर्थोऽस्मत्प्रभुः सर्वं करोति हि ।

पितेव (पतिवत्) निजदासानामैहिकंपारलौकिकम् ॥ २ ॥

अत एवास्मदाचार्यवचनं वै विराजते ।

“भगवानपि पुष्टिस्थो न करिष्यति लौकिकीं च गतिम्” ॥ ३ ॥

मर्यादामार्गविराग्याद्यभावेऽपि गतिं सताम् ॥

चिन्तासंतानहन्तारोऽप्याचार्यपदरेणवः ॥ ४ ॥

अतस्तदीयाः किं भ्रान्ताश्चितां विदधते जनाः ॥

ज्ञानिनोऽपि न वै दुःखं चित्ते दधति लौकिकम् ॥ ५ ॥

सेवारसादिरहिताश्चित्रं भक्ताः कथं तथा ॥

यैः स्वरूपस्य सेवायां दर्शनस्पर्शनादिकम् ॥ ६ ॥

अनुभूतं सदा तेषां चित्तं दुःखयुतं कथम् ॥

परमानन्दसर्वधे दुःखं तिष्ठति नैव हि ॥ ७ ॥

पित्रादयस्तुसर्वेऽपि संबन्धादुःखहेतवः (संबन्धाय स्वहेतवः ॥

बहिर्मुखजनस्येव बहिर्मुख्यं ततस्त्यजेत् ॥ ८ ॥

बहिर्मुखस्य बाध्यते दोषा दैहिकमानसाः ॥

क्षीणधातोरिवार्तस्य रोगा वातिकपैत्तिकाः ॥ ९ ॥

तन्निवृत्तिस्तु संपाद्या सतां संगेन सेवया ।
 श्रीभागवतपाठेन तदर्थं श्रवणादपि ॥ १० ॥
 निवेदनस्मरणतः सद्भिः सह कथादिभिः ।
 सदा नामब्रह्मणतः सदा शरणभावनात् ॥ ११ ॥
 अष्टाक्षरमहामंत्रकीर्तनेन विशेषतः-
 पंचाक्षरेण मंत्रेण तदीयत्वविभावनात् ॥ १२ ॥
 वैराग्यपरितोषाभ्यां कृष्णसंनिहितस्थितेः ।
 लौकिकक्लेशजौदास्यात्पुत्राद्यननुरागतः ॥ १३ ॥
 गृहवित्ताद्यनासक्त्या तदीयेष्वतिरागतः ।
 नवरत्नस्य पाठेन सर्वचिंता निवर्तते ॥ १४ ॥
 एवं निवृत्तवैमुख्यं जनं दुःखं न बाधते ।
 अतस्तन्मात्रयत्नैस्तु भवितव्यं भवादृशैः ॥ १५ ॥
 दुःखेन न वृथा नेयः कालः परमदुर्लभः ।
 कृष्णसेवानुकूलस्तु निजाचार्याश्रयाश्रितैः ॥ १६ ॥
 द्रुतं हेया वृथा चिंता प्राप्ताऽपि निजदोषतः ।
 चित्तोद्वेगं विधायापीत्येतद्वचनचित्तनात् ॥ १७ ॥
 इति श्रीहरिदास विरचितं त्रियोविंशतितमं शिक्षापत्रं संपूर्णम् ।

चतुर्विंशतितमं शिक्षापत्रम् ।

भक्तिमार्गे कृपामात्रं कारणं परमुच्यते ।
तेनैव मार्गे सकलं सिद्धिमेति न संशयः ॥ १ ॥
सा तु स्वाचार्यशरणागतौ तैर्ज्ञापितः प्रभुः ।
यदैव कुरुते कृष्णस्तदा भवति सर्वथा ॥ २ ॥
अतस्तदाश्रयो जीवैर्दृढ एव विधीयताम् ।
यथावतारलीलयां तासां श्रीयमुना मता ॥ ३ ॥
यथा वा हरिदासो हि पुलिंदीनां गिरिर्मतः ।
यथा वाग्निकुमाराणां व्रते कात्यायनी मता ॥ ४ ॥
प्रादुर्भूतः स्वयं कृष्णो यथा स्वप्रापणे मतः ।
यथा वा दैन्यभावात्मा प्रादुर्भावे स्ययं मतः ॥ ५ ॥
तथा परोक्षे जीवानां पुष्टिसंबंधसिद्धये ।
श्रीमदाचार्यसंबंधो नान्यदस्ति हि साधने ॥ ६ ॥
अत एवोक्तमाचार्यैः स्तोत्रे कृष्णाश्रयाभिधे ।
शरणस्थसमुद्धारं कृष्णं विज्ञापयाम्यहम् ॥ ७ ॥
विश्वासार्यं वरमदादिति श्रीवल्लभोऽब्रवीत् ।
अतो नान्यप्रकारेण फलं स्वहृदि चिंतयताम् ॥ ८ ॥
विश्वासेन यथाप्नोति चातकः स्वातिजं जलम् ।
तथा चेत्कृष्णजलदः स्वानन्दं वर्षयिष्यति ॥ ९ ॥

एवं विश्वाससद्भावे सर्वमेव भविष्यति ।
 यतः परिवृढोऽस्माकं सर्वं कर्तुं क्षमो मतः ॥ १० ॥
 स हि स्वतः समर्थत्वान्न साधनमपेक्षते ।
 कालकार्यं विलोक्यात्र तदीयानां विशेषतः ॥ ११ ॥
 निःसाधनत्वसंस्फूर्त्या दृढः स्यात्तत्पदाश्रयः ॥
 असुराणामविश्वासस्तथा तत्संगिनामपि ॥
 मतिमोहो महादोषनिधानं संभविष्यति ॥ १२ ॥
 यथा पूर्वकथां श्रुत्वा भगवत्पादसेविनाम् ॥
 स्वस्मिन्दैन्यसमुत्पत्तिस्तथा साधननाशनम् ॥ १३ ॥
 तदीयानां सर्वमस्ति सदा तदूभावभाविनाम् ।
 इतरेषां कालिकानां कालेन निखिलं जगत् ॥ १४ ॥
 यतः कालस्तद्विभूतिः “ कालः कलयतामहम् ” ॥
 मुख्याधिकार्यप हरेरिच्छाशक्तिस्वरूपवान् ॥ १५ ॥
 तदंतरंगदासेषु न तत्सामर्थ्यमिष्यते ॥ १६ ॥
 स हि सर्पो यथान्येषां मारकोऽपि न हि क्षमः ॥
 पीतामृतं जनं जातु स्पृष्टुमाघ्रातुमेव च ॥ १७ ॥
 तथा कालोऽपि मनुजं महापुरुषसंस्थितम् ॥
 भक्तिपीयूषपातारं न किञ्चित्कर्तुमीश्वरः ॥ १८ ॥
 तदीयैः सर्वकार्येषु न कालश्चित्यतां हृदि ॥
 “तथैव तस्य लीलेति” वचनात्स एव चित्यताम् ॥ १९ ॥
 सर्गादिलीलाकर्तृत्वात् किं चित्रं तादृशि प्रभौ ॥
 विवेकोऽप्ययमेवात्र स हितं वै विधास्यति ॥ २० ॥

स्वकीयानां नजेच्छातस्ततश्चितात्र का भवेत् ॥ २१ ॥

भवन्तः श्रुतसद्भार्ताः सत्संगकृतयोऽपि हि ॥

प्रपुपादैकगतयस्तेषां का परिदेवना ॥ २२ ॥

. धर्मसंस्थापनार्थाय यस्य प्राकट्यमुच्यते ॥

स हि धर्मव्यतिकरं स्वकृतं सहते कथम् ॥ २३ ॥

ब्रह्मण्यो धेनुविप्रेक्षो वेदधर्मैकपालकः ॥

स कथं सहते कृष्णस्तद्विरोधं जनैः कृतम् ॥ २४ ॥

परमानन्दसंदोहो दयालुः सुतरामपि ॥

स कथं सहते कृष्णो दयाऽभावं जनेष्वपि ॥

अतोऽत्र यदिद् जातं तत्स्वदोषेण सर्वथा ॥ २५ ॥

निर्दोषपूर्णगुणत हरौ नित्यं विराजते ॥

कदाचित्स्वप्रमोर्दोषो नाऽऽनेयः सर्वथा हृदि ॥ २६ ॥

के वा वयं वराका यदुद्धवाद्या अपि प्रभोः ॥

श्रुतवन्तो विसदृशीं लीलां पश्चात्स्थिता अपि ॥ २७ ॥

कुंतीवदीदृशं भाग्यं कस्य भाग्यवतो भवेत् ॥

सद्यः प्राणविमोकोऽत्र श्रीकृष्णविरहेण हि ॥ २८ ॥

अस्माकं तु प्रभुर्नित्यमक्षताऽव्याहतोऽधुना ।

विराजते ततो दुःखं न विधेयं मनस्यपि ॥ २९ ॥

भवद्भिर्मिलितैः सर्वैरियं शिक्षा विचार्यताम् ।
ततः संदेहजातं यद्बुद्धिस्थं तद्व्यपोह्यताम् ॥ ३० ॥

अस्माकं सार्धनं साध्यं श्रीकृष्णः शरणं मम ॥
संपत्स्वापत्स्वपि सदा स्वाचार्यचरणादितम् ॥ ३१ ॥

इति श्रीहरिदासविरचितं चतुर्विंशतितमं शिक्षापत्रं संपूर्णम् ।

पंचविंशतितमं शिक्षापत्रम् ।

श्रीवल्लभपदांभोजभजनादरेणादपि ॥

दयापरः कदाचित्तं न जहाति जनं हरिः ॥ १ ॥

कृपाकटाक्षसंपातपक्षपातपरो हरिः ॥

क्षमते तत्कृतं दोषलक्षमप्यक्षमं स्वतः ॥ २ ॥

यदीय हृदये श्रीमदाचार्यचरणद्वयम् ॥

त एव शरणं दोषशतावृत्तिमतो मम ॥ ३ ॥

यदंगुलिनखानन्दचन्द्रशैथं सदा हृदि ।

तापं हरति भक्तानां तदानन्दं पदांबुजम् ॥ ४ ॥

अस्तु वस्तुशतं लोके वेदेः च परिकीर्तितम् ॥

फलत्वेन निजाचार्यचरणाब्जद्वयं मम ॥ ५ ॥

न कर्मवेदविहितं फलं जनयति ध्रुवम् ॥

यतो बहिर्मुखं चित्तं जायतेऽन्यश्रुतेर्हरेः ॥ ६ ॥

ज्ञानं तु (मुक्ति) भक्तिहेतुत्वात्सा नैव फलरूपिणी ॥

यतो जीवस्य दासत्वहेतुभेदनिवर्तिका ॥ ७ ॥

मर्यादाभक्तिरप्येषा तावदेव फलात्मिका ॥

यावन्न जायते (ज्ञायते) पुष्टिभक्तिः सकलमूर्द्धगाः ॥ ८ ॥

पुष्टिभक्तिर्हरेरास्यं तत्त्वस्मत्प्रभवः स्वयम्

त एव संश्रिताः संतः फलरूपा भवन्ति हि ॥ ९ ॥

तदुत्तरं न कर्तव्यमनुभूतेः परं किमु !

यथा लोके फले प्राप्ते न भोगादधिका कृतिः ॥ १० ॥

तस्मात्फलं निजाचार्यपदांभोजद्वयं सदा ।

हृदि धार्य नैव कार्यं संशयायितमानसम् ॥ ११ ॥

अत्र संशयमापन्नाः सर्वथा ह्यासुरामताः ॥

दैवा अपि पुरा तेऽपि हरिणा पातिताः करात् ॥ १२ ॥

अहो महच्चित्रमिदमवतीर्णै हरो भुवि ॥

विद्यमाने भागवते विवृतावपि सर्वथा ॥ १३ ॥

सत्यां भुवि सुवाधिन्यां सत्सु सत्सु क्वचित्क्वचित् ॥

ग्रंथेषु त्विद्यमानेषु सर्वार्थज्ञापकेष्वपि ॥ १४ ॥

तथापि न प्रवर्तते जना भक्तिपथे पुनः ॥

प्रायः कृपैव हरिणा कारणत्वेन रक्षिता ॥ १५ ॥

मूर्छितैर्द्रियवृत्तीनामुद्भवौ नासुमंतरा ॥

तथा कृपा विना सर्वसाधनाना न चोद्भवः ॥ १६ ॥

इति श्रीहरिदासविरचितं पंचविंशतितमं शिक्षापत्रं संपूर्णम् ।

षड्विंशतितमं शिक्षापत्रम् ।

स्वकीयानामैहिकं यदथवा पारलौकिकम् ॥

अकरोत्कुरुते कर्ता प्रभुरेव न संशयः ॥ १ ॥

तथापि कुरुते जीवः प्रयत्नं निजदोषतः ॥

अज्ञानात्करुणावार्द्धिः क्षमते तादृशं स्वतः ॥ २ ॥

अविरुद्धं प्रकुरुते विरुद्धं वारयत्यपि ॥

दासेषु कृष्णो बलेषु पितेव कुरुते हितम् ॥ ३ ॥

न जानाति निजाज्ञानात्तत्कृतिं स कृतघ्नतः ॥

क्व दोषराशिजीवोऽयं क्व हरेर्गुणवारिधिः ॥ ४ ॥

कथमन्यान्यसंबंधः स्यात्तमस्तेजसोरिव ।

तथापि दोषराशिनां दाहनेन निवेदनात् ॥ ५ ॥

स्वाचार्यद्वारकानुस्याद्योग्यता हरियोजने ॥

अतः स्वाचार्यचरणौ स्थाप्यौ हृदि निरंतरम् ॥ ६ ॥

यथा बालकरक्षायै दाकिनीतो बिभेति हि ॥

माता तथैव भेत्तव्यं दुःसंगाद्भावरक्षकैः ॥ ७ ॥

समस्तेभ्यो निजस्नहं गोपायति यथा सती ॥

तथैव भगवद्भावगोपनं क्रियतां जनैः ॥ ८ ॥

द्वुतिकालापसंसर्गे यथा वर्द्धयते रतिम् ॥

स्वैरिणी भक्तसंसर्गे भाववृद्धिं तथा नयेत् ॥ ९ ॥

असत्या सर्वदा चितं गृह उच्चाटितं यथा ॥

तथैव भावनादौ तु चेतः स्थाप्यं तदाश्रितैः ॥ १० ॥

इति श्रीहरिदासविरचितं षड्विंशतितमं शिक्षापत्रं संपूर्णम् ॥

सप्तविंशतितमं शिक्षापत्रम् ।

- निजाचार्यपदांभोजयुगलश्रवणं सदा ॥
विधेयं तेन निखिलं फलं भावि विनाश्रमम् ॥ १ ॥
धनं गृहं गृहासक्तिः प्रतिष्ठा लोकवदयोः ॥
कर्मादिनिष्ठा मनसः स्वर्गादिफलकांक्षिणम् ॥ २ ॥
लौकिके परमा प्रीतिर्विरुद्धविषयेषणा ॥
अविरुद्धे तथासक्तिर्विषयैर्भोगभोजनम् ॥ ३ ॥
देहाभिमान कुलजो विद्यादिविहितोऽपि च ॥
भगवत्सेवना भावसहितं देहपोषणम् ॥ ४ ॥
असत्संगैः सदा दुष्टकृष्णानुच्छिष्टभक्षणम् ॥
निवेदनानुसंधानत्यागः शरणविस्मृतिः ॥ ५ ॥
देवांतराश्रयस्तेभ्यः प्रार्थनापि फलार्थितः ।
भगवच्चित्तरहिता व्यावृत्तिरपि लौकिकि ॥ ६ ॥
गुरुब्रह्मतदीयेभ्योः स्वस्याधिक्यविभावनम् ।
अत्यंतदेहसामर्थ्यमिन्द्रियाणां च पोषणम् ॥ ७ ॥
गृहेष्वभिरतिर्भार्यापुत्रादिषु मनोगतिः ।
कृष्णानुभावरहितदेशे सततं संस्थितिः ॥ ८ ॥
हर्षशोकौ लोकलाभस्तदभावकृतौ तदा । तथा ।
स्वातंत्र्यभावनं स्वस्य जीवस्वाभाविको हठः ॥ ९ ॥

अधिकारः पपरतिः पक्षपातो दुरात्मनाम् ।

हृदयक्रूरता दीनजनोपेक्षाऽक्षमा पुनः ॥ १० ॥

एते चाऽन्ये च बोद्धव्या दोषा विस्मारका हरेः ।

सावधानीभूय दासैः कृष्णस्य स्थेयमादरात् ॥ ११ ॥

भगवन्मार्गमात्रस्थैस्तन्मार्गफलकांक्षिभिः ॥

विरक्तैरन्यतः कृष्णगुणासक्तांतरात्मभिः ॥ १२ ॥

स्वाचार्यशरणं यातैस्तद्विश्वाससमन्वितैः ॥

परित्यक्ताखिलैः स्थेयं सदा तद्दर्शनोत्सुकैः ॥ १३ ॥

इदानीमागतः कालः सर्वबुद्धिविनाशकः ॥

करे पतति दुःसंगो भीलिताक्षस्य चापि हि ॥ १४ ॥

किं कार्यं किमकार्यं वा यतः स्फुरति नैव हि ॥

प्रभुणा स्वबलं तावदुपसंहृतमेव हि ॥ १५ ॥

साधनानि न सिद्ध्यन्ति कालदोषादुरात्मनः ॥

प्रतिबंधश्च कालादिकृतः प्रत्यहमेधते ॥ १६ ॥

उद्वेगः प्रतिबंधो वा भोगश्चाऽपि प्रजायते ।

प्रतिबंधसेवनं तैः प्रत्याशा का फलस्य हि ॥ १७ ॥

तथापि श्रीमदाचार्यचरणाऽऽश्रयणान्मम ॥

निवर्तते निराशं सन्न मनः फललब्धितः ॥ १८ ॥

इति श्रीहरिदासविरचितं सप्तविंशतितमं शिक्षापत्रं संपूर्णम् ।

अष्टाविंशितितमं शिक्षापत्रम् ।

कदा नन्दात्मजः स्वेषु कृपादृष्टिं करिष्यति ॥
प्रतीक्षयैवाऽस्मदादिमनः श्रान्तं सहेन्द्रियैः ॥ १ ॥
करुणावारिधिः स्वीयनिधिः सर्वाधिकः प्रभुः ॥
उपेक्षते कुतः स्वीयनिति चिन्तातुरं मनः ॥ २ ॥
निजानन्दनिमग्नस्य भवेद्यद्यपि विस्मृतिः ।
भक्तार्थमवतीर्णस्य कृपालोरुचिता न सा ॥ ३ ॥
कं प्रार्थयेयुस्ते दीना बिहाय निजनायकम् ।
तदेकशरणा नित्यं विमुक्ताः सर्वसाधनैः ॥ ४ ॥
मन्नाथ ! नाथये नूनं भवामि विरहाकुलः ।
दर्शनं स्पर्शनं वापि देहि वेणुस्वरश्रुतिम् ॥ ५ ॥
निजाचार्याश्रितानस्मान्यदि कृष्ण ! प्रहास्यसि ॥
गमिष्यति हरे ! नाथ ! प्रतिज्ञैव तदा तव ॥ ६ ॥
वयं तु सर्वथा दुष्टाः स्वधर्मविमुखा अपि ॥
त्वमस्मदीयान्मा धर्मान् गृहाण गुणपूरितः ॥ ७ ॥
कृपालो ! पालनीयानां गुणदोषविचारणा ॥
न कार्या स्वीयशरणविहितं वरणं यदि ॥ ८ ॥
अश्रान्तोऽपि हरे ! दोषगणनायां मम प्रभो ! ।
श्रममेष्यति गोपीश ! ततो विस्मर सर्वथा ॥ ९ ॥

दीनेषु गुणलीनेषु (हीनेषु) तावकीनेषु मत्प्रभो ! ॥
पराधीनेषु करुणा करणीयैव सर्वथा ॥ १० ॥

निःसाधना गतधना मनोदीना सुदुःखिताः ॥
निजाचार्याश्रिताः शोकलोभमोहभयाकुलाः ॥ ११ ॥

भवन्ति ते कृपापात्रं महोदार ! दयानिधे ! ॥
प्रयच्छ करुणां तेभ्यो दत्तं पात्रेऽक्षयं भवेत् ॥ १२ ॥

संसारदावेदग्धानां जीमूतजलकांक्षिणाम् ।
न नीलजलदानंतजलदानं विना सुखम् ॥ १३ ॥

ये मयांगीकृताः सर्वे त्वत्सेवायै गृहस्थिताः ।
त एव भावनाशाय भवन्ति करवै किमु ॥ १४ ॥

बहिर्मुखः प्रकुर्वति स्त्रसंबंधं बहिर्मुखम् ॥
सहायता भ्रमादेव न हातुमहमुत्सहे ॥ १५ ॥

सहायभ्रममुत्पाद्य वंचयन्ति यथा जनम् ॥
मार्गस्थितं तथा नाथ ! वंचितोऽहं गृहस्थितैः ॥ १६ ॥

यथांधकूपपतितं मंडूका दुःस्वरैर्जनम् ॥
व्यथयन्ति तथा मह्यं दुर्वचोभिर्गृहस्थिता ॥ १७ ॥

कियत्पर्यंतमेवं हि मदुपेक्षां करिष्यसि ।
त्यक्तो वा दोषसाहित्याद्विमुखोऽहं दयालुना ॥ १८ ॥

त्यक्तः कुत्र गमिष्यामि न मेऽस्ति शरणं क्वचित् ।
नावमारोप्य दीनं स्वं मध्येधारं न मज्जय ॥ १९ ॥

निजाचार्यकुले जन्म किमर्थं विहितं मम ॥
 विहितं चेन्मयि सदा दोषपीने कृपां कुरु ॥ २० ॥
 असंगः सर्वथा दूयेऽसत्संगसहितोऽप्यहम् ॥
 यथारण्ये परित्यक्तः कांदिशीको मृगादनैः ॥ २१ ॥
 जातपक्षाः खगाः स्वीयजननीं च त्यजन्ति हि ॥
 यथा तथा करालेऽस्मिन् कालेऽहं भगवज्जनैः ॥ २२ ॥
 चिंतापारावारे पतितस्यात्रैव मग्नस्य ।
 एतज्जलवडवाग्निः शरणं श्रीबलुभाचार्याः ॥ २३ ॥
 हा कृष्ण! हा नन्दमूनी! हा यशोदाप्रियाऽर्भक ॥
 हा गोपिकाहृदाधार! धारयस्व करेण माम् ॥ २४ ॥
 इति श्रीहरिदासविरचितं अष्टाविंशतितमं शिक्षापत्रं संपूर्णम् ।

एकोनविंशत्तमम् शिक्षापत्रम् ।

बुद्धिनाशककालोऽयं सर्वेषां समुपागतः ।
अतो हि सर्वथा गोप्यं बुद्धिरत्नं सुबुद्धिभिः ॥ १ ॥
सत्संगकृष्णस्मरणशरणागतिसाधनैः ।
तदभावे कृतिः सर्वा यतो वैयर्थ्यमेति हि ॥ २ ॥
अत एवोक्तमाचार्यैः स्वकीयकरुणात्मभिः ।
बुद्धिप्रेरककृष्णस्य पादपद्मं प्रसीदतु ॥ ३ ॥
उपकारोऽपि गायत्र्या ध्यानहेतुरयं मतः ।
गीतायां हरिणाप्युक्तमर्जुनं प्रति मोदतः ॥ ४ ॥
“ददामि बुद्धियोगं तं येन मामुपयांति ते ” ॥
बुद्धिस्थैर्ये हृदिस्थैर्ये हरेरिति न संशयः ॥ ५ ॥
तन्नाश एव गीतायां सर्वनाशो निरूपितः ।
अतो बुद्धिः सुसंरक्ष्या भावभावनकारणम् ॥ ६ ॥
प्रसादभक्षणैर्नित्यं सेवनाकरणैरपि ।
सत्संगेन सदा कृष्णकथाश्रवणकीर्तनैः ॥ ७ ॥

इति श्रीहरिदासविरचितं एकोनविंशत्तमम् शिक्षापत्रं संपूर्णम् ।

त्रिंशत्तमं शिक्षापत्रम् ।

स्मर्तव्यः सर्वदा कृष्णो विस्मर्तव्यं जगत् पुनः ।
प्रपंचस्मरणे कृष्णस्मृतिर्नैव भवेदिति ॥ १ ॥
प्रयतेत ततो जीवस्तदभावाय सर्वथा ।
कृष्णाऽर्थताभावेन गृहादेर्विस्मृतिर्भवेत् ॥ २ ॥
अथवा बाधकत्वेन त्यागभावनया पुनः ।
अखंडाऽद्वैतभावेन कामाद्यावेशतो हरो ॥ ३ ॥
प्रापंचिकपदार्थेषु लीलासृष्टित्वभावनात् ॥ ३ ॥
कृष्णसन्निहितो देशः कालः सत्संगहेतुकः ॥ ४ ॥
द्रव्य सर्वस्वमेवाऽत्र कर्ताऽभिमतिर्वर्जितः ।
मंत्राः श्रीकृष्णनामानि गुणलीलासमन्विताः ॥ ५ ॥
कर्माणि कृष्णसेवैव सर्वसाधनसंग्रहः ।
एतत्षट्कस्य भक्तो हि सत्संगः साधनं मतम् ॥ ६ ॥
कृष्णसान्निध्यदेशे तु यतस्तिष्ठन्ति साधवः ।
कालःप्रसंगहेतुस्तु मिलितैस्तैरुदेति हि ॥ ७ ॥
सर्वस्वस्योपयोगोऽपि सिध्येत्सद्बुद्धिदातृभिः ।
अभिमाननिवृत्तिस्तु तदाश्रयवतामिह ॥ ८ ॥
कृष्णनामस्वरूपादिज्ञानं तु तत एव हि ।
भगवत्सेवनं वाऽपि पुरुषार्थस्तदैव हि ॥ ९ ॥

यदा तथाविधाः संतो दृश्यंते सेवनोद्यताः ।

अतः सत्संग एवाऽस्मिन्मार्गे सर्वस्य साधनम् ॥ १० ॥

तदभावे सर्वथैव न किञ्चिदिह सिद्ध्यति ।

तस्मात्प्रयत्नः कर्तव्यः सत्संगाद्य सुबुद्धिभिः ॥ ११ ॥

अत एवोक्तमाचार्यैर्हरिस्थाने तदीयकैः ।

अदूरे विप्रकर्षे वा यथा चित्तं न दुष्यति ॥ १२ ॥

चित्तदोषे कथं सेवा चेतस्तत्प्रवर्णं भवेत् ।

अतो विचारः कर्तव्यः सर्वथैकत्र वासकृत् ॥ १३ ॥

बुद्ध्या विचार्य मत्प्रोक्तं निधाय हृदि सर्वथा ।

स्वार्थसंपत्तये कार्यो वास एकत्र तत्परैः ॥ १४ ॥

इति श्रीहरिदासविरचितं त्रिंशत्तमं शिक्षापत्रं संपूर्णम् ।

एकत्रिंशत्तमं शिक्षापत्रम् ।

निःसाधनफले मार्गे बलं नैवोपयुज्यते ।
साधनानामतो नायमात्मेत्येषोदिता श्रुतिः ॥ १ ॥
किंतु सर्वस्य मूलं हि हरेर्वरणमुच्यते ।
यथैव वृणुते कृष्णस्तथा तिष्ठति वै जनः ॥ २ ॥
वरणं तु द्विधा साक्षात्पारंपर्यविभेदतः ।
लीलास्थितेषु वै साक्षादन्येष्वस्ति परंपरा ॥ ३ ॥
आचार्यद्वारकं तत्र वरणं न हरेः स्वतः ।
लीलास्थेष्वपि भक्तेषु वृतेर्द्वैविध्यमीक्ष्यते ॥ ४ ॥
साक्षाच्छ्रुतिषु हरिणा वरणं बन्धिसूनुषु ।
परंपराप्रकारेण मर्यादापुरुषोत्तमात् ॥ ५ ॥
अन्यथाप्यत्र भेदोऽस्ति दासतात्मीयतादिभिः ।
आत्मीयत्वेनावतारे दासत्वेनान्यदा वृतिः ॥ ६ ॥
दासत्वेऽप्यस्ति भेदो हि मर्यादापुष्टि भेदतः ।
अतो न जीव स्वातंत्र्यं दासात्वाद्धि निसर्गतः ॥ ७ ॥
यथा कृतिस्तथा सर्वं कृष्णस्तस्य करोति हि ।
मर्यादायां वृत्तो तस्य भवेत्साधननिष्ठता ॥ ८ ॥
पुष्टावनुग्रहे दृष्टिस्तथैव सकलं पुनः
वयं त्वनुग्रहाचार्यैः पुष्टौ मर्यादया सह ॥ ९ ॥

अंगीकृतिसमयादैः सर्वेऽप्यङ्गीकृताः स्वतः
 अतस्तदुक्तमर्यादास्थितिर्हि हितकारिणी ॥१०॥
 पुष्टिप्रभुत्वादस्माकं लौकिकी पारलौकिकी ।
 सर्वा चिंता हरेरेव निश्चितत्वं विभाव्यताम् ॥११॥
 अत एवोक्तमाचार्यैर्निजेच्छातः करिष्यति ।
 नोपेक्षते निजानार्तबन्धुः श्रीगोकुलेश्वरः ॥ १२ ॥
 हरोच्छा विपरीताऽपि दासदुःखावलोकनात् ।
 अनुकंपानिधानत्वाद्धरेर्विपरिवर्तते ॥ १३ ॥
 आर्तिमात्रमतः स्थाप्यं प्रार्थना न विधीयताम् ।
 कृपालुरेव भविता निजार्तजनशर्मदः ॥१४॥
 आत्यैव क्रियते यत्तु सेवागुणकथादिकम् !
 तदेवास्मत्प्रभूक्तेऽस्मिन्मार्गे प्रविशति ध्रुवम् ॥१५॥
 अन्यथा क्रियमाणं तु कृष्णसायुज्यसाधकम् ।
 न मुख्यफलसंबन्धस्ततो भवति निश्चितम् ॥ १६ ॥
 तदार्तिप्राप्तिरेतेषां तद्रूपाचार्यसेवनात् ।
 तत्कृपातस्तदुदितं वचोवृन्दविचारणात् ॥ १७ ॥
 निवेदनानुसंधानात् सदा सत्संगभावनात् ।
 अन्यथा न भवेदेवं स्वकृतानंतसाधनैः ॥१८॥
 ये भावं वञ्चयन्त्येव दृढं वचनवर्षणैः ।
 संगोऽपि तेषां कतव्यो नान्येषामिति निश्चयः ॥१९॥
 तद्दुर्लभत्वे आधिर्यं मूकत्वं वा वरं मतम् ।
 वाचः प्रभूणां वदने दुर्जनानां भवन्ति न ॥२०॥

म्लेच्छानामिव गायत्री ततः श्रवणतः किमु ।
 तत्सधर्मास्तत्र वर्णा अनुभावतिरोहिता ॥ २१ ॥
 अतः फलं न श्रवणादोषः प्रत्युत जायते ।
 सावधानतमैः स्थेयमीदृक्श्रवणकीर्तनात् ॥ २२ ॥
 निरपेक्षाः कृष्णजज्ञा निजाचार्यपदाश्रिताः ।
 श्रीभागवततत्त्वज्ञा दुर्लभा एव भूतले ॥ २३ ॥
 अतः शरणमात्रं हि कर्तव्यमखिलं ततः ।
 यदुक्तं तात चरणैरिति वाक्याद्भविष्यति ॥ २४ ॥
 तथा विधेयं कृपया यथा गोवर्द्धनेश्वरः ।
 दर्शयत्यचिरादेव निजं रूपं तदाश्रितैः ॥ २५ ॥

इति श्रीहरिदास विरचितं एकत्रिंशत्तमं शिक्षापत्रं संपूर्णम् ।

द्वात्रिंशत्तमं शिक्षापत्रम् ।

कामाऽऽविष्टे कोधयुते संसाराऽऽसक्तिसंयुते ।
लोभाऽभिभूते सततं धनाऽर्जनपरायणे ॥ १ ॥

दयाविरहिते रूक्षे नित्यं संतोषवर्जिते ।
शोकाऽकुले भयाऽऽक्रांते विषयध्यानतत्परे ॥ २ ॥

अहंकारयुते क्रूरे दुष्टपक्षैकपोषके ।
ज्ञानमार्गस्थिते सर्वसाम्यचित्तनभाविते ॥ ३ ॥

लौकिके सन्मुखे कृष्णजनवैमुख्यसंयुते ॥
कृष्णलीलादोषदृष्टौ तथा कर्मजडेऽपि च ॥ ४ ॥

आचार्यविमुखे नित्यमसद्वादविभूषिते ।
एतादृशे तु हृदये हरिर्नाऽऽविशते क्वचित् ॥ ५ ॥

दीने शुद्धे निष्प्रपञ्चे लीलार्चितनतत्परे ।
स्वाचार्यशरणे नित्यं सर्वकामविवर्जिते ॥ ६ ॥

व्रजस्त्रीचरणांभोजरेणुप्राप्त्यभिलाषुके ॥
गुणगानपरे कृष्णनामाऽर्थपरिभावुके ॥ ७ ॥

अनन्येऽनन्यसेवैकनिष्ठातत्परतां गते ।
भगवद्धर्मनिरते विरक्ते गुणसंगिनि ॥ ८ ॥

कृष्णाऽतिभावसंयुक्ते सरसेऽन्यरसाऽतिगे ।
अचंचले कृष्णलीलाचंचले दर्शनाऽऽकुले ॥ ९ ॥
मनोरथशताऽऽक्रांते सर्वौदासीन्यसंयुते ।
एतादृशे तु हृदये हरिराविशते क्षणात् ॥ १० ॥

इति श्रीहरिदासविरचितं द्वात्रिंशत्तमं शिक्षापत्रं संपूर्णम् ।

त्रयस्त्रिंशत्तमं शिक्षापत्रम् ।

अस्मिन्मार्गे प्रभोरिच्छामात्रं सर्वत्र कारणम् ।
सैव चावरणं यावत्प्रतिकूलं फले निजे ॥ १ ॥
तदावरणनाशस्तु दैन्यादेव हरौ कृतात् ।
स दीनेषु निजामिच्छामनुकूलां करोति हि ॥ २ ॥
तदानुकूल्ये दासानां किं फलं दुर्लभं मतम् ।
कृपा च जायते दीने लोकसिद्धनिदर्शनात् ॥ ३ ॥
अतो दैन्यं हि मार्गेस्मिन्परमं साधनं मतम् ।
अभिमानो मदश्चापि सततं तद्विरोधिनी ॥ ४ ॥
तौ विज्ञाय प्रयत्नेन परित्याज्यौ फलार्थिभिः ।
दौष्ट्यं समस्तेन्द्रियाणां साधनैरेव नाशयेत् ॥ ५ ॥
अथवाश्रयमात्रेण नाशयिष्यति मत्प्रभुः ।
निजाचार्याश्रितानां तु दोषा वह्निस्वरूपतः ॥ ६ ॥
संबन्धमात्रतो भस्मिभवन्ति क्षणमात्रतः ।
अतः स्वाचार्यमात्रैकशरणैस्तत्पराश्रितैः ॥ ७ ॥
तद्ग्रन्थार्थावबोधार्थविहितातिप्रयत्नकैः ॥
दुःसंगवर्जितैः संगसंप्राप्त्याशायुतैरपि ॥ ८ ॥
स्थेयं सेवापरैरन्याश्रयत्यागविचक्षणैः ।
कामलोभादिदोषैकपरित्यागेच्छुभिः सदा ॥ ९ ॥
इति श्रीहरिदासविरचितं त्रयस्त्रिंशत्तमं शिक्षापत्रं संपूर्णम् ।

चतुस्त्रिंशत्तमं शिक्षापत्रम् ।

श्रीकृष्णः सर्वदा सेव्यः फलं प्राप्यं स्वतस्तु सः ।

मुखारविदभक्त्यैव साक्षात्सेवैकरूपया ॥ १ ॥

चरणाऽऽत्मकभक्त्या तु धर्मसेवात्मरूपया ॥

धर्मद्वारा तद्विशिष्टः प्रभुः प्राप्यो न संशयः ॥ २ ॥

तत्र साधुज्यसंबंधो न लोभाऽमृतसेवनम् ।

मुखारविदभक्तौ तु साक्षात् तत्सेवनं मतम् ॥ ३ ॥

एतादृक्फलिका भक्तिर्भवेत्केवलपुष्टितः ।

तत्राऽपि मुखरूपाऽस्मदाचार्याऽनुग्रहात् पुनः ॥ ४ ॥

अत एतद्भक्तिमद्भिः श्रीमदाचार्यसंश्रयः ।

प्रथमं सर्वथा कार्यस्तत एवाऽखिलं भवेत् ॥ ५ ॥

अतःपरं तु तद्भक्तेरवस्थासाधनादिकम् ।

निरूप्यते स्वतोषाय तत्कृपातो हृदि स्थितम् ॥ ६ ॥

यथा मर्यादया भक्तौ ब्रह्मभावस्तु साधनम् ।

तथा सर्वाऽऽत्मभावोऽत्र साधनत्वेन बुद्ध्यताम् ॥ ७ ॥

वस्तुतस्तु फलं चैव फलं स्यात्तत्प्रवेशतः ।

तत्स्वरूपं तु सर्वेषां देहांतःकरणात्मनाम् ॥ ८ ॥

येन भावेन भगवत्यात्मभावो हि जायते ।

यस्माद्भावात्स्वदेहादि सकलं स्यात्तदर्थकम् ॥ ९ ॥

न देहाद्यर्थसिद्ध्यर्थं भगवानप्यपेक्षते ।

यतो देहादिरक्षाऽपि प्रभुलीलोपयोगतः ॥ १० ॥

न स्वार्थबुद्ध्या स्वार्थोऽपि भगवानेव यत्र हि ।

येन भावेनाऽनिमित्ता प्रीतिर्भवति वै हरौ ॥ ११ ॥

न फलाकांक्षणं यत्र लौकिकानां यथा धने ।

तदभावे यथा लोका दुःखेनाऽसूस्त्यजन्ति हि ॥ १२ ॥

सर्वत्यागस्तु सहजो यत्रलौकिकवेदयोः ।

नैरपेक्ष्यं स भावस्तु सर्वभावो निगद्यते ॥ १३ ॥

तथाऽत्र दैन्यमेवैकं मार्गे न श्रवणादिकम् ।

दैन्येनैव च संतुष्टः प्रादुर्भूतः फलं ददौ ॥ १४ ॥

तदेवाऽत्र हि संसेव्यं येन दैन्यं प्रसिद्ध्यति ।

यदैन्यनाशकं तद्धि विरोधी सकलं मतम् ॥ १५ ॥

एतन्मार्गाङ्गीकृतौ हि हरिर्दैन्यं विवर्धयेत् ।

मदप्रदिजनकं दुष्टं नाशयत्यपि(नाशयित्वापि)लौकिकम् ॥ १६ ॥

स्वाङ्गीकृतेहि निर्वाहः प्रभुणैव विधीयते ।

जीवाः स्वभावदुष्टा हि प्रचलेयुः कथं तथा ॥ १७ ॥

अतो दंडप्रदानेन पितेवाऽचरति प्रभुः ।

दंडोऽप्यनुग्रहत्वेन मंतव्यस्तु तदाश्रितैः ॥ १८ ॥

दंडदानं स्वकीयेषु परकीये ह्यपेक्षणम् ।

आर्तिरेवाऽत्र सततं भाव्या कृष्णपरोक्षतः ॥ १९ ॥

अत्र भक्तातिदृष्ट्यैवमुदितो हि हरिर्भवेत् ।
 संगो भाववतामेव भाववृद्धिर्यतो भवेत् ॥ २० ॥
 व्याघ्रस्याऽग्रे यथा देही तथा दुःसंगतो विभेत् ।
 दुःसंग एव भावस्य नाशकः सर्वथा मतः ॥ २१ ॥
 दुःसंगतश्च्युताः सर्वे श्रुता हि भरतादयः ।
 दुःसंगाऽन्नजदोषाभ्यामभूद्भीष्मो बहिर्मुखः ॥ २२ ॥
 लौकिकाऽभिनिवेशात्तु मनोनिष्कासनं सदा ।
 अलौकिकस्तु तद्भावस्तेनाऽपि च विनश्यति ॥ २३ ॥
 वैराग्यपरितोषौ च हृदि भाव्यौ निरंतरम् ।
 तदभ्यासात्तु मनसः कदाचिन्निर्गतिस्ततः ॥ २४ ॥
 कामाऽभावाय वैराग्यं चिंत्यं चेतसि सर्वथा ।
 परितोषस्त्वलोभाय भक्तौ तावेव बाधकौ ॥ २५ ॥
 कामेनैन्द्रियवैमुख्यं लोभे पाखंडसंभवः ।
 क्रोधस्तु मर्ध्यपातित्वान्महाबाधक ईष्यते ॥ २६ ॥
 यतो मार्गीयसर्वस्वदैन्यभावविनाशकः ।
 दैन्यं सर्वेषु कार्येषु कृष्णसेवाकथादिषु ॥ २७ ॥
 बीजं यथा मंत्रशास्त्रे तद्युक्तमखिलं भवेत् ।
 तदभावे न सेवादि सकलं पुष्टिसाधकम् ॥ २८ ॥
 तस्माद्रक्षेत्रप्रयत्नेन दैन्यं भक्तियुतो नरः ।
 दैन्येन गोपिकाः सिद्धाः कौण्डिन्योऽपि परोक्षतः ॥ २९ ॥

फलमत्र हरेर्भावो विरहात्मा सदा मतः ।
रसात्मकत्वात्तद्रूपे सर्वलीलासमन्वितः ॥ ३० ॥
स्वरूपे तस्य सततं साक्षात्कारो विशेषतः ।
युगपत् सर्वलीलानामनुभूतिः प्रजायते ॥ ३१ ॥
एवं विज्ञाय मनसा पुष्टिमार्गं विभावयेत् ।
प्राप्तिः श्रीवल्लभाचार्यचरणाब्जप्रसादतः ॥ ३२ ॥
अतः स एव सततं सर्वभावेन सर्वथा ।
सुधीभिः कृष्णरसिकैः शरणीक्रियतां सदा ॥ ३३ ॥
इति श्रीहरिदासविरचितं चतुस्त्रिंशत्तमं शिक्षापत्रं संपूर्णम् ।

पंचत्रिंशत्तमं शिक्षापत्रम् ।

तदीयानां महद्दुःखं विजातीयेन संगमः ।

संभाषणं सजातीयैरसंगो भाषणं च न ।

तदेतदुभयं जातं ममेवाऽद्य स्वभाग्यतः ॥ १ ॥

दुःखांतरं तु ज्ञानिन भक्त्या वाऽपि निवर्तते ।

लौकिकं विषयप्राप्त्या न हि दुःसंगजं क्वचित् ॥ २ ॥

दुष्टानां दुर्वचोबाणैर्भिन्नं मर्मणि मद्गुः ।

न क्वाऽपि लभते स्वास्थ्यं समाहितमपि स्वतः ॥ ३ ॥

इदानीं तु जनाः प्रायो दुःसंगपदवीं गताः ।

शुद्धं मनः कलुषितुं क्षणेनाऽतिविचक्षणः ॥ ४ ॥

गृहस्थितस्य व्यावृत्तियुतस्य नहि तादृशम् ।

संगो वारयितुं शक्यो व्यावृत्तेर्विनिरोधतः ।

अव्यावृत्तौ न विश्वासदाढर्यं येन तथा कृतिः ॥ ५ ॥

भगवद्द्वेषितां यातः स तु तक्षक एव हि ॥

यथा विप्राऽर्भकवचःप्रेरितः क्रोधमूर्च्छितः ॥ ६ ॥

अदृशत्स समागत्य महाभक्तं परीक्षितम् ।

तथा दुर्जनवाक्यैकप्रेरितो ह्यतितामसः ॥ ७ ॥

अवज्ञया दुर्वचनैरधिक्षेपेण मामयम् ।

दुष्कर्मा भौतिको दुष्टः स साध्यः सत्क्रियोक्तिभिः ॥ ८ ॥

आध्यात्मिको ज्ञानशून्यो ह्यन्यथा ज्ञानवानपि ।
 कष्टसाध्यः कदाचित्स तत्त्वबोधेन शुद्ध्यति ॥ ९ ॥
 प्रीतिशून्यो महादुष्टः स न साध्यः कथंचन ।
 यथा नपुंसको नैव ह्यौषधैः पुरुषो भवेत् ॥ १० ॥
 यथा त्रिदोषग्रस्तो न कथंचिदपि जीवति ॥
 प्रीतिशून्यो नीरसश्च न तथा श्रवणादिभिः ॥ ११ ॥
 प्रायः स आसुरो जीवो यस्मिन्प्रीतेरसंभवः ।
 तादृशैर्नित्यसंगेन भवेदासुरभाववान् ॥ १२ ॥
 दुष्कर्मा कर्मदुष्टः स्यात् ज्ञानदुष्टोऽन्यथादृशिः ।
 प्रीतिशून्यो भक्तिदुष्टस्तत्तन्मार्गागतस्त्यजेत् ॥ १३ ॥
 इति श्रीहरिदामविरचितं पंचत्रिंशत्तमं शिक्षापत्रं संपूर्णम् ।

षट्त्रिंशत्तमं शिक्षापत्रम् ।

त्रैव चिंता प्रकर्तव्या लौकिकी भक्तिमार्गैः ।

त्रिणे चिंतातुरे कृष्णः कथमाविशते गुणैः ॥ १ ॥

उत्था गृहे गृहपतिः शुद्धे संमार्जनादिभिः

स्वस्थस्तिष्ठत्यन्यथा तु परावर्तेत सर्वथा ॥ २ ॥

उक्तं च प्रभुभिस्तस्मान्नवरत्ने कृपालुभिः ।

अतोऽन्यत्रिगियोगेऽपि चिंता का स्वस्य सोऽपि चेत् ॥ ३ ॥

धर्ममार्गविचारेऽपि कलौ कर्तैव लिप्यते ।

न संसर्गकृतो दोषस्तथा कलियुगे भवेत् ॥ ४ ॥

युगांतरे तथैवाऽयं पंचमत्वेन गण्यते ।

यद्यप्युक्तं निज्ज्ञाऽऽचार्यैः स्थेयं नाऽवैष्णवैः सह ॥ ५ ॥

तथाऽपि लोकसंकोचः कर्तव्यस्त्वग्रदर्शनैः ।

अनः स्थाप्यं तन्निवृत्तौ समये तन्निवर्तनम् ॥ ६ ॥

तत्कालं तत्प्रयत्ने तु रोगस्येवोद्भवो भवेत् ।

अतः कार्यं शनैरेव प्रतिबंधनिवर्तनम् ॥ ७ ॥

तृथा चिंता न कर्तव्या स्वमनो मोहकारणम् ।

यथा सच्छिद्रकलशाज्जलं स्रवति सर्वशः ॥ ८ ॥

तथाऽऽयुः सततं याति ज्ञायते न गृहस्थितैः ।

एवं हि गच्छत्यायुष्ये क्षणं नैव विलंबयेत् ॥ ९ ॥

भगवच्चरणे चेतः स्थापनेऽतिविचक्षणः ।
 शरीरं प्राकृतं तद्धि ह्यनित्यं सर्वथा मतम् ॥ १० ॥
 तत्संबंधोऽप्यविद्यातस्ततोऽहंममताऽऽत्मकः
 संसारस्तत्कृतः सर्वसंबंधोऽपि मूर्खा मतः ॥ ११ ॥
 तत्संबंधकृतं दुःखं न हि मंतव्यमुत्तमैः ।
 प्रतिबंधनिवृत्त्यर्थं हरिं शरणाभावजेत् ॥ १२ ॥
 भक्तदुःखाऽसहिष्णुस्तं तदैव हि निवर्तयेत् ।
 अशक्ये हरिरेवास्तीत्येवमेव प्रभोर्वचः ॥ १३ ॥
 यावच्छक्तिः प्रकर्तव्यो ह्युपायस्तन्निवर्तने ।
 प्रतिकूले च तस्यागपर्यंतं विहितं पुनः ॥ १४ ॥
 सर्वथा स्वस्य चाऽशक्तौ हरिरेव हि रक्षकः ।
 स्वकीयचिंतां कुरुते कर्ता स च करिष्यति ॥ १५ ॥
 स्वयं किमर्थं कर्तव्या पितरीव शिरःस्थिते ।
 न त्यक्ष्यति कृपापूर्णः सेवकं सर्वदाश्रितम् ॥ १६ ॥
 आचार्यशरणं तस्य चिंतालेशोऽपि नैव हि ।
 तस्माच्छ्रीवल्लभाचार्यचरणाऽब्जद्वयाऽऽश्रितैः ॥ १७ ॥
 न काऽपि चिंता कर्तव्या कृष्णसेवा विना पुनः ।
 निवेदनाऽनुसंधानचिंतामात्रं विधीयताम् ॥ १८ ॥
 लोके स्वास्थ्यं तथा वेद इति श्रीमत्प्रभोर्वचः ।
 स्मृत्वा शीघ्रं हृदिस्था सा निवर्त्या सेवनाऽर्थिभिः ॥ १९ ॥
 इति श्रीहरिदासविरचितं षट्त्रिंशत्तमं शिक्षापत्रं संपूर्णम् ।

सप्तत्रिंशत्तमं शिक्षापत्रम् ।

न शुद्धभावो नैवाऽस्ति सर्वभावो न दीनता ।
नाऽऽज्ञापरत्वं न विश्वासो न चाऽस्ति परमादरः ॥१॥
न सत्संगो नैव सेवा न निवेदनसंस्मृतिः ।
नाऽऽश्रयो न विवेको हि धैर्यं न शरणस्थितिः ॥२॥
न माहात्म्यपरिष्फूर्तिः स्नेहस्तु न हि कुत्रचित् ।
आसक्तिव्यसनादीनां कथाऽपि खलु दुर्लभा ॥ ३ ॥
भक्तिमार्गप्रवेशो न धर्ममार्गे न च स्थितिः ।
देशादिशुद्धभावो न कालदोषान्न वैदिकम् ॥ ४ ॥
न च व्यावृत्तिराहित्यं व्यावृत्तौ न हरौ मनः ।
न त्यागश्चापि सेवार्थं स्वतंत्रस्य तु का कथा ॥ ५ ॥
न कृष्णविरहस्फूर्तिः संयमो न च वाग्दशोः ।
नौदासीन्यमभक्तेषु नाऽनासक्तिर्गृहादिषु ॥ ६ ॥
नाऽहंकारादिराहित्यं न स्वधर्मपरिग्रहः ।
नाऽन्यधर्मनिवृत्तिश्च किं करिष्यति मत्प्रभुः ॥ ७ ॥
मयि दोषनिधाने तु सर्वसद्गुणवर्जिते ।
निःसाधनत्वमेवं हि स्वस्य नित्यं विभावयेत् ॥ ८ ॥

इति श्रीहरिदासविरचितं सप्तत्रिंशत्तमं शिक्षापत्रं संपूर्णम् ।

अष्टत्रिंशत्तमं शिक्षापत्रम् ।

कृष्णे रसात्मके नित्यं गोपिकामण्डलस्थिते ।

यमुनापुलिनांतस्थवृन्दावनविराजिते ॥ १ ॥

जिन्यगानरसाविष्टे विशिष्टेऽक्षरतः क्षरात् ।

भावैकगम्ये सर्वत्र प्रसिद्धे पुरुषोत्तमे ॥ २ ॥

यस्यावतारः पुरुष आद्यो ब्रह्मांडविग्रहः ।

तस्यांशा एव ये भूमौ मत्स्याद्या इति बुध्यताम् ॥३॥

अक्षरं धाम वैकुण्ठं व्यापित्रैकुण्ठसंज्ञकम् ।

ब्रह्मानन्दस्तत्र लक्ष्मीः पूर्णानन्दो हरिः स्वयम् ॥४॥

रमावैकुण्ठवासी तु विभूतिर्यस्य वैष्णवी ।

रमा तु पालिका तत्र शक्तिरित्यवगम्यताम् ॥५॥

मूलभूतस्यावतारे मूर्तिव्यूहोऽभिधीयते ।

प्रद्युम्नो वासुदेवश्चानिरुद्धोऽनंत एव च ॥६॥

व्यूहं विरच्य यस्तत्र स्थाप्यते प्राप्यते न सः ।

तथैतैरावृतः कृष्णो नावतारेऽवगम्यते ॥७॥

अत एव जना भ्रान्ताः प्राकृतं तं वदन्ति हि ।

अंशकार्थं मूलरूपे कल्पयंत्यज्ञातां गताः ॥ ८ ॥

कृणुस्तु केवलं लीलां करोति रसरूपिणीम् ।

नृभारहरणं चक्रे कलाभ्यामेव सर्वथा ॥९॥

परमानन्ददानं तु स्वरूपेणेति निश्चयः ।
 ब्रजस्थ एव सततं पुरस्थो वा कृपापरः ॥१०॥
 तत्रापि रूपभेदेन क्रीडति स्म तथा रसः ।
 धर्ममात्रं स्वमर्यादारहितं केवलं ब्रजे ॥११॥
 सर्वधर्मविशिष्टं तु समर्यादं पुरे मतम्
 उच्छृङ्खला तु या लीला केवलेन ब्रजे कृता ॥१२॥
 परमानन्दरूपा सा बाललीलादिभेदतः ।
 सर्वत्र रसलीलात्वं गूढभावेन वर्णितम् ॥१३॥
 कामरूपतया कृष्णे व्यो न हि नियामकम् ।
 एतादृशे मूलरूपे मूललीलासमन्विते ॥ १४ ॥
 चित्तं निरंतरं स्थाप्य सैव सेवा स्वमार्गगा ।
 तत्सिद्ध्यर्थं शरीरेण वित्तेनापि विधीयताम् ॥१५॥
 निवेदनानुसंधानं विधेयं तादृशैः सह ।
 सत्संग एव कर्तव्यो विश्वासः स्थाप्यतां दृढः ॥१६॥
 कृष्ण कृपापराधीनो दीनानामनुपेक्षकः ।
 स्वकीयानामनन्यभावात्करिष्यत्यबनं स्वतः ॥१७॥
 धर्ममार्गप्रवृत्तिस्तु चित्तशुद्ध्या यथा हरी ।
 मतिः स्यान्नैव पाषण्डे तदर्थं सर्वथेष्ट्यते ॥१८॥
 मार्गप्रवर्तकाचार्यचरणेषु निरंतरम् ।
 विश्वासः सुदृढः कार्यस्ततः सर्वं फलिष्यति ॥१९॥
 विशेषो गोवर्धनदासपत्राज्ज्ञेयः किमधिकम् ॥
 इति श्रीहरिदामविरचितं अष्टत्रिंशत्तमं शिक्षापत्रं संपूर्णम् ।

एकोनचत्वारिंशत्तमं शिक्षापत्रम् ।

सत्संगेन प्रभौ चित्तं स्थापनीयं निरंतरम् ।

पूर्वं श्रुतानामर्थानामनुसंधानमादरात् ॥१॥

भगवत्सेवनं सम्यग्विधेयमिति निश्चयः ।

वैष्णवादिसमाधानं कृष्णसेवैव सर्वथा ॥२॥

यतः प्रभौः प्रपत्तिर्हि वर्धते कार्यकारणात् ।

सेवयैव हि संतुष्टः सुखसेव्यः प्रभुर्भवेत् ॥३॥

दुराराध्यस्य सेवैव वशीकरणसाधनम् ।

कृष्णसेवां प्रकुर्वतो भाग्यव्रंतो ज्ञाता मताः ॥४॥

तस्मान्मनः दृढं कृत्वा कृष्ण एव हि सेव्यताम् ।

अत्रत्यं वृत्तमखिलं वदिष्यति विशेषतः ॥५॥

श्रीविठ्ठलेशप्रभोर्दासः श्यामदाससहस्थितः ॥

तत्रत्यवृत्तांतोऽखिलो विविच्य लेख्यः किमधिकम् ॥६॥

इति श्रीहरिरायजीविरचितमेकोनचत्वारिंशत्तमं शिक्षापत्रम् ।

चत्वारिंशत्तमं शिक्षापत्रम् ।

पत्रद्वारा प्रकरवै स्वदुःखविनिवेदनम् ।
महत्तराख्ये चलिते दूरगेषु भवत्सु च ॥१॥
जानामि निजमार्गस्य धर्मं किञ्चित्कृपावलात् ।
तदसिद्धिजहत्क्लेशं को मे दूरीकुरिष्यति ॥२॥
प्रायः पाषण्डमुख्योऽहं हरिणा हृदि चिंतितः ।
कृपालुरप्युपेक्षं मे कुरुते दीनवत्सलः ॥३॥
उपेक्षितश्चेद्धरिणा स्वजनैरप्युपेक्ष्यते ।
अतः कं ग्रामि शरणं वनस्थ इव विस्मृतः ॥४॥
प्रभीरपि न वै दोषो गुणलेशोऽपि नो मयि ॥
विस्मृत्य दोषनिचयं यं गृहीयाद्गुणग्रहः ॥५॥
यथा निश्वासरहितं किं करोति सुशेषजम् ॥
तथा विगतभावं मां कथासेवादिकं पुनः ॥६॥
प्रायः कथैव नैषास्ति यतस्तिष्ठति नो हृदि ।
न वानुभवं कुरुते निजं त्यागाभिधं मयि ॥७॥
सेवा तु प्रतिबद्धा मे भोगोद्वेगादिबाधकैः ॥
गेहवित्तादिकासक्त्या कथं सा मानसी भवेत् ॥८॥
तातपादेषु यातेषु दुर्भगस्य परेक्षताम् ॥
सत्सु सर्वेषु यातेषु दृशोर्दूरमहं स्थितः ॥९॥

श्रीभागवतचिंता तु न विना संगतेः सताम् ॥
 मनसोऽत्यंतविक्षेपान्न वा शरणभावनम् ॥१०॥
 घातान्तरकृतिप्रेम्णा नाष्टाक्षरमनोजपः ॥
 महत्त्वमत्या लोकानां प्रपत्या दैन्यनाशनम् ॥११॥
 निवेदनानुसंधानं सद्भिस्त्यक्तस्य मे कथम् ? ॥
 केवलं शरणं सर्वत्यागाभावाच्च दुर्लभम् ॥१२॥
 चांचल्याच्चेतसः कुत्र ददः कृष्णपदाश्रयः ॥
 धिवेकधयै तद्वेत्तु सूर्वाधीशस्य मे कथम् ॥१३॥
 भावा यदनुभावेन भवेन्निष्कासितस्ततः ॥
 क्व ता व्रजभुवः कृष्णचरणांबुरुहांकिताः ॥१४॥
 क्व शैलः कृष्णदासाख्यः पुलिंदीभावपोषकः ॥
 क्व ते यमुनोद्देशा लीलारसवितारकाः ॥१५॥
 क्व ते वेणुरवा यैर्वा समाकृष्टा व्रजस्थिताः ॥
 मज्जनाथकरांभोजप्रोच्छिताः क्व गवां गणाः ॥१६॥
 अनंतलीलावारास्ते द्रुमाः क्व विपिनास्थिताः ॥
 वेणुनादपरा वृक्षभुजारूढः क्व पक्षिणः ॥१७॥
 मज्जन्तीचरणांभोजरेणवः क्व व्रजस्थिताः ॥
 दधिनिर्भयनेत्रादाः क्व ते श्रवणमङ्गलाः ॥१८॥
 यमुनावालुकादेहसंबन्धः क्व जलस्पृशिः ॥
 दहिर्मुखत्वसातत्ये तदीयत्वं मे कुतः ॥१९॥

परमानन्ददूरस्थे चित्रं किं दुःखसंततौ ॥

पोषकाभाघतौ नैव दृढः स्वाचार्यसंश्रयः ॥२०॥

विषयाभिनिवेशेन प्रेक्षा न विशति प्रभौ ॥

जातोऽस्मि सांप्रतं सर्वसाधनदुःभाववानहम् ॥२१॥

निःसाधनत्वं भावे तु विद्यमाने प्रयोजकम् ॥

तदभावे केवलं मे दोषायैव न चान्यथा ॥२२॥

शरीरेणान्यशक्तस्य क्रिया का चऽत्र सेत्स्यति ॥

यथांधो बधीरो मूको विहस्तः पंगुहन्मताः ॥२३॥

अकामः कामविक्षिप्तो हरिणोपेक्षितोऽधुना ॥

विमृशाभि सदा स्वांते का गतिर्मे भविष्यति ॥२४॥

विरक्तवेषिणास्माकमधिकारकृता पुनः ॥

कृतं युवतिवश्येन कार्यमेकमनीहृशम् ॥२५॥

कस्याश्चित्स्मरतिग्रामे विधवायाश्च संगमात् ॥

दुष्टेन स्थापितो गर्भः पातितश्च तथौषधात् ॥२६॥

मरणं चोभयोर्मध्ये कस्यचित्स्यान्न संशयः ॥

यत्नेन प्रेमजिन्नाम्ना मदापत्तिर्निवारिता ॥२७॥

विश्वासः कस्य कर्तव्य इति खिन्नं मनो मम ॥

गृहकार्यं न चलति मनुष्याणामभावतः ॥२८॥

अंतःस्निग्धोऽग्नि कार्ये तु महोषानुस्मृतेः सदा ॥

प्रायशः प्रेमजिन्नाम्ना वर्ततेऽसौ विरक्तवत् ॥२९॥

चलितुं यतते तस्यालेख्या बहुसमाहृतिः ॥

क्षांतोऽपराधः सर्वोऽपि मृषा क्रोधवशस्ततः ॥३०॥

इदानीं तु कृपापूर्ववदस्तीति भयोज्झितैः ॥

भवद्भिः सर्वथा लेख्यः पत्रं सर्वैः पृथक् पृणक् ॥

[इदानीं तु (कृता) पूर्वमनोवृत्तिस्तु सर्वथा ।

तस्माद् भयोज्झितैः सर्वैः पत्रं लेख्यं पृथक् पृथक् ॥३१॥]

अतिप्रशंसया चित्तं यथा तस्य स्थिरं भवेत् ॥

मुखरोऽपि समीचीनो मुख्यदोषविवर्जितः ॥३२॥

दैवदेन गृहेऽस्माकं विशेषपरितोषणात् ।

भवत्संगात्कंदुकवत्पतितः पुनरुत्थितः ॥३३॥

विशेषः प्रेमजित्पत्राद् बोध्यः ॥

इति श्रीहरिरायजीरवित चत्वारिंशत्तमं शिक्षापत्रम् ।

एकचत्वारिंशत्तमं शिक्षापत्रम् ।

लौकिकं सकलं कार्यं प्रभुसेवोपयोजनात् ॥
परं सर्वत्र पूर्वं हि प्रभुश्चित्यो न लौकिकम् ॥१॥
न रोचते हरेः स्वानां लौकिकासक्तियुङ्मनः ।
तदोपेक्षावशात्तस्य न सिद्ध्यत्यपि लौकिकम् ॥२॥
शुद्धभावः प्रभौ स्थाप्यो न चातुर्यं प्रयोजकम् ॥
अंतर्यामी समस्तानां भावं जानाति मानसम् ॥३॥
शुद्धभावे तदीयं तु लौकिकं साधयेत्स्वयम् ।
तत्साधितमविज्ञेन सर्वं सिद्ध्यति नान्यथा ॥४॥
आवश्यको हि कर्तव्यस्तदीयैर्लौकिके व्ययः ॥
अनासक्तौ लौकिकं तु वर्धते न च बाधते ॥५॥
अन्यथा वृद्धमप्येतद्बाधते तदुपेक्षया ।
कृष्णसेवैकविषये मुख्यं चेतो विधीयताम् ।
अन्यतदुपयोगित्वात्क्रियतां न तु मुख्यतः ॥६॥७॥
सेवैव साधनं सेवा फलमैहिकमत्र सा ।
सैवा लौकिकदेहनं संभवेत्पारलौकिकम् ॥८॥
तदर्थमेव कर्तव्यः सत्संगो भाववर्धकः ॥
अनिधनो वह्निरिव भावः शाम्येत्तु लौकिकात् ॥९॥

आर्तिरेव सदा स्थाप्या हरिसंदर्शनादिषु ।
स्वास्थ्यं तु लौकिके नैव ददाति करुणानिधिः ॥ १० ॥

तदीयानां स्वतश्चितां कुरुते पितृवद्भरिः ।
पुनश्चितांप्रकुर्वाणा मूर्खा एव न संशयः ॥ ११ ॥

तस्मादाचार्यदासैस्तु मच्छिक्षायां सदा स्थितैः ।
सेव्यः प्रभुस्ततो भद्रमखिलं भावि सर्वथा ॥ १२ ॥

इति श्रीहरिरायजीविरचितमेकचत्वारिंशत्तमं शिक्षापत्रं संपूर्णम्